

Aliasunneq

Ilinniartut inuusuttut annaasaqarsimasunut qarasaasiakkut tapersersoqatigiiffimmi periarfissaat. Misiliutitut suliniut.

"Avitseqatigiinnikkut aliasunneq oqinnerulersarpoq..."

Susanne Hangård Vendelbo & Anja Hvidtfeldt Stanek

Nunatsinni Ilisimatusarnermik Siunnersuisoqatigiit
Grønlands Forskningsråd

Naqinneqarneranut atatillugu paasisutissat

Saqqummiussisoq

Aqqut.gl
Imaneq 24B, 2. sal
3900 Nuuk

www.aqqut.gl
©2024

Ilusilersuineq

Malou Media

Assit

www.unsplash.com • Alexander Hafemann, Benjamin Suter,
Annie Spratt, Aningaaq Rosing Carlsen, Tina Rolf, Kelly Sikkema aamma Mahlersilvan

Nutserineq

Dansk-imiit kalaallisut nutserneqarpoq Maybritt Lynge-imit

Nunatsinni Ilisimatusarnermi Siunnersuisoqatigiinnit
tapiiffiqineqarnikkut saqqummiussa

Nunatsinni Ilisimatusarnermi Siunnersuisoqatigiit
Grønlands Forskningsråd

Imarisai

Qujanaq!	6
Nalunaarusiami pingaarnertut inerniliinerit	7
Suna Qinngornermiit (Ilinniartunik Siunnersuisarfusimasumit) annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffianik ilinniartunut naapertuutilersitsiva	8
Ilinniartut isornartorsiutaat	8
Aallaqqaasiut	9
Imm. Siulleq - Misiliutitut suliniut	11
Siunertaq	11
Isumaliutersuut	11
Ilusaa periusaasorlu	11
Peqataasussanik pissarsiorneq	11
Paasissutissanik illersuineq	12
Periutsip nukittoqutaanik sanngeequtaanillu ilisimaarinninneq ileqqorissaarnerlu	12
Misissueqqissaarneq: Inuiaqatigiinnut kulturimullu tunngatillugu aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut piumasaqaatit	13
Aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut ikiorneqarnissamut piumasaqaatinut tunngatillugu, ilinniartut misilittagaat	13
Nipangiussisarneq: Taama pisoqarnera akuerisariaqarparput. Taamaattussaariarami taamaappoq	15
Aliasunnerup ingalassimaniarnerata kinguneri	16
Majoriamiinneq højskolernerlu aliasuut pillugu ammarnissamut periarfissiisut	18
Atsiussineq aliasunnermut piumasaqaatitut	19
Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasunik qarasaasiakkut tapersersoqatigiiffiup ilinniartunut inuusuttunut naapertuunnera	20
Qinngornermi oqaloqateqarnissaq pillugu qinnuteqarnissamut tunngavilersuutit.	20
Isornartorsiukkat	22
Qarasaasiakkut ingerlatsineq	22

Oqaaseqarnissamut piffissakippallaarneq	22
Misigissutsit danskisut oqaatiginissaat ajornakusoorpoq	22
Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni annaasat suussusaannut agguataarneqarnerat	23
Annaasaqarsimanerup oqaluuserinissaanut arlalinnik periaqarfissaqarneq	23
Imminut toqunnissamik eqqarsaatit imminullu toqoriarnerup oqaluuserinissaannik pisariaqartitsineq	24
Ataatsimiinnerit imarisaat	24
Katsorsartinnerup aallartinniarnera ajornakusoorpoq	25
Ataatsimoorluni imal. immikkoorluni katsorsartinneq –pisariaqartitsinerit assigiinngitsut	25
Aliasunneq qulequtsiullugu qarasaasiakkut annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataaneq inuusuttunit qanoq pissarsiviua	27
Ataatsimoorluni aliasunnerup Iliuuseqarfiginera	27
Imminut mattusimajunnaarneq	27
Iliuuseqarnissamut periarfissat nutaat: Tapersersoqatigiinniit aliasunneq pillugu oqaloqatigiinnermik ulluinnarni inuunermut nuussineq	28
Qujamasunneq akuersaarnerlu iliuuseqarnissamut periarfissat nutaat	28
Inerniliineq	29
Misiliutitut misissuinerup inernerinik piviusunngortitsineq	30
Siunissami aliasunneq pillugu Iisimatusarnissaq	31
Imm. II Qinngornermiit annaasaqarsimasunut Aliasunneq qulequtsiullugu qarasaasiakkut tapersersoqatigiiffiata ineriartornera	33
Ineriartorneq	33
Aliasunnermik paasinnineq	33
Aaqqissuussaaneq	37
Ataatsimiinnerit assigiinngitsut imarisaannut najoqqutassiaq	37
Eqimattami aqutsisup inissisimanera peqataasullu inissisimanerat	37
Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasut	38
Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasutut tapersersoqatigiinneq 1 aamma 2	40
Peqataasut isummersuutaat tapersersoqatigiinnilu aqutsisut isumaliutaat	41
Tunngavilersorluarlugu erseqqissaaneq	41
Najoqqutarisat	42

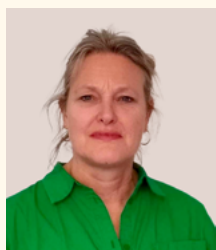
Qujanaq

Inuusuttut arfineq pingasut, Aliasunneq qulequtsiullugu annasaqarsimasut tapersersoqatigiit, ilisimatusarnermi inuit misigissusaannik, misigisaannik isumaannillu paasiniaalluni misissuariaaseq atorlugu apersorneqarnerminni, aliasuutiminnik isummerfiginninnerminnut tunngatillugu misilittakkaminnik, eqqarsaatiminnik misigisaminnillu avitseqatigiittut peqataarusunngikkaluarpata, misissuineq ingerlanneqarsimasinnaanngikkaluarpoq. Qujanaq sapiissuseqarlusi ilumoorlusilu misigisassinnik avitseqatigigatsigut.

Tarnip pissusanik immikkut ilisimasalinnut Marcus Jacobsenimut, Trine Jepsenimut Laila Marie Lundimullu Aliasunneq qulequtsiullugu Qinngornermi (Ilinniartunik Siunnersuisarfiusimasumi) suliniaqatigiinnut, kinguneqarluartumik isumassarsinartumillu suleqatigiinnitsinnut qujanaq. Aqqummi pisortamut Christine Tønnesenimut kiisalu tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalittut pisortamut Bjørn Noer-imut- taamatuttaaQ Qinngornermeersumut- suliniummi suleqatigiinnut pitsaasunik periarfissiisunut qujanaq.

Det Nationale Sorgcenter suleqatigiinnermut tapersersuinernullu, pingaartumillu ilisimatusartoq Lene Holm Larsen, najoqqutassamut annasaqarsimasunilu tapersersoqatigiinni ikorfartuineranut isumassarsiviulluurtumut qujanaq.

Naggataagut annertuumik qutsavissaq tassaavoq Nunatsinni Ilisimatusarnermik Siunnersuisoqatigiit, ilisimatusarnermik siuarsaanissamut aningasaateqarfimmiit aningaasatigut tapersiinerimmikkut, suliniummut misiliutip pingaaruteqassusaanik akuersaartut.

Sussanne Hangård Vendelbo

Anja Hvidtfeldt Stanek

Nalunaarusiami pingaarnertut inerniinerit

Misissueqqissaarnek makkunanga tikkuussivoq:

1. Nipangiussineq aliasunnermik sakkortusaallunilu sivitsorsaasarpog, aliasunneq ajornartorsiutinngortittarpaa.
2. Ilaqutariinni qanigisariinnilu allani aliasunnermi misigissutsinik nipangiussineq, allanik annaasaqarnermik kinguneqarsinnaavoq; ass. ilaqutariit aappariillu akornanni attaveqatigiinneq ajornakusuulersinnaavoq, aappariit misigissutsikkut avissaarsinnaapput, qimataasut imminut toqunnissamik eqqarsalersinnaapput, imminut toqoriarsinnaapput imal. aliasunneq ingalassimaniarlugu imigassamut hashimulluunniit saassinnaapput.
3. Aliasunneq avitseqateqarluni oqinnerulersarpog.
4. Annaasaqarsimasut tapersersoqatigiit, inuit aliasuuteqartut misigissutsinik avitseqatigiinnerisigut ammartitseqataasinnaapput. Tamanna ilinniarfimmu ilaquuttaminnullu nassarsinnaavaat. Taamaalillutik ammarnissaannut aallartitatullusooq atuussinnaallutik.
5. Ilinniagaq pillugu siunnersortit ilinniartitsisullu ilinniartunut qimagaasunut pingaaruteqarput. Ilinniartup artorsaateqarnera takusinnaasarpaat. Taakku tassaagajupput ikiortissarsioqqusillutik ilinniartumik kaammattuisartut.
6. Inuiaqatigiittut, qanoq ililluta inuit annaasaqartut aliasunnerminni pilertortumik ikiortissarsisinaanissaannut pitsaannerusumik ikorfartuisinaanissatsinnik misissuinissarput pisariaqarpoq.
7. Inuusuttut; illoqarfiit inunngorfiit, illoqarfiit najugaqarfiit illoqarfiillu ilinniarfiit akimorlugit annaasaqarnermut atatillugu aliasuummut iliuseqarfiginninnermut ikiorserneqarsinnaanngorlugit, illoqarfiit assigiinngitsut akornanni annaasaqarsimasunut ataqatigiissaakkamik iliuseqarnissaq pisariaqarpoq.
8. Ilaqutariinnik ikiuinissamut qanoq neqeroortoqarnissaanut periutsinik inerisaanissarput pisariaqarpoq.
9. toqukkut qimataanerup kingorna ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisunut tamanut: Meeqqanut, inuusuttunut, inersimasunut, utoqqarnut, ilinniartunut, suliffeqartunut suliffeqanngitsunullu neqeroorutinin inerisaanissarput pisariaqarpoq.
10. Nunatsinni aliasunnerup piunasaqaatitai pingaarutaalu pillugit ilisimatusarnissaq pisariaqarpoq.

Suna Qinngornermiit (Ilinniartunik Siunnersuisarfiusimasumit) annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffianik ilinniartunut naapertuutilersitsiva:

- Ilinniartut, inuunermiinnut naapertuuttumi piareerunillu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataanissamat qinnuteqarsinnaanerat.
- Qinnuteqarnissaq pisariimmat.
- Qarasaasiakkut ingerlanneqarmat taamammallu tamanit atorineqarsinnaammat.
- Peqataaneg akeqanngimmat.
- Tapersersoqatigiit aaqquisuussanerata peqataasunit naapertuuttut iluaqutaasutullu erseqqissarneqarnera.
- Tapersersoqatigiinni aqutsisut aliasunnermik ilisimasallit peqataasullu inuttut namminneg aliasunnermik misilittagallit akuleriinnerisa naapertuuttut arlalinnit erseqqissarneqarnera.
- Tapersersoqatigiinni peqataanerup aliasuuteqarnermi kisimiinngitsutut misigitsinera.
- Peqataasut allat misigisaannut, misigissusaannut unammilligassaannullu tunngatillugu ilisarsineq. Allaniik paasinninnerup, inummut namminerumt annertunerusumik paasinnilersitsisarnera.
- Tapersersoqatigiinni aqutsisut periusaat- ammaneg, paasinnineq tungjuinerlu.
- Tapersersoqatigiinni aqutsisut apeqqutaat – qulaajaasut ajornakusoorlutillu itinerusut.
- Nammineq misigissutsinik oqaasertaliisinnaaneq namminerlu aliasuutigisamik oqaluttuarsinnaanerup allallu aliasunnerminni misilittagaannik tusarnaarnermik akuleriissitsineq, peqataasunit tamanit naapertuuttut erseqqissarneqarpoq. Nammineq aliasuummut iliuuseqarnermut tunngatiinnarnagu, aammali allaniik peqatiserinnissinnaanissamat avatangiisinullu ammarnissamat nalinginnaasumillu misigissutsinik oqaluuserinnissinnaanissamat, ass. ilaqtariinni, ikinngutit peqatigalugit imal. ilinniarfimmi.

Ilinniartut isornartorsiutaat:

- Inuusuttut arlallit arlalinnik annaasaqarsimammata, taamaammallu aliasunnerminni ajornartorsiut tamakkerlugu ikiorneqarnissamat periarfissinneqanngitsutut misigimmata, inuk annaasaq ataasiinnaq tunngavigalugu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni ilaasinnaaneq.
- Piffissaliussaq – peqataasut tamakkerlutik isumaat naapertorlugu, peqataasut arfineq pingasuuppata piffissallu affaata missaa nutserinermut atorineqarpat, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut ataasiakkaat piffissakippallaarput.
- Pissutsit nalinginnaasut patsisaallutik ataatsimiinnerit arfineq pingasut tamakkerlugit peqataaffiginissaat ajornakusoorinnaavoq.
- Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni ataatsimiinnerit naggataanni sammisat ilaat assigiiarpallaarput.
- Oqimaatsut; soorlu imminut toqunnissamik eqqarsarnerup imminullu toqoriarnerup oqaluuserinissaat, ilinniartut amigaatigaat.

Aallaqqaasiut

Qinngorneq; nuna tamakkerlugu ilinniartunut tamanut, tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalimmik akeqanngitsumik oqaloqateqarnissamut, Naalakkersuisunit neqeroorutaavoq. Qarasaasiakkut annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffik Aliasunneq, suliniutaavoq nutaaq amerlasuut ilaquttap, ikinngutip apparisalluunniit toqukkut qimagneranut atatillugu aliasunnertik iliuseqarfiginiarlugu ikiortissarsiortarnerat tunngavigalugu, pilersinneqartoq.

Misiliutigalugu misissuinermi nalunaarusiami matumani pineqartumi, peqataasut aliasuutip iliuseqarfiginissaanut, kulturikkut inuiaqatigiinnilu piomasaaqatit kinguneriumaagai, kiisalu qarasaasiakkut tapersersoqatigiit naapertuunnerat paasiniarlugit, Aliasunneq qulequtsiullugu tapersersoqatigiit siullit marluk malinnaaffigaagut.

Aliasunneq inuunerminni tunngaviumik- inuttullu nalinginnaasumik atugassarititaavoq. Inuit tamarmik inuunerminni arlaatigut اساسinnik toqukkut annaasaqarnerminni aliasunneq misigissavaat (Brinkmann & Petersen, 2021). Toqu immikkut anigoruminaatsumik -soorlu siusippallaakkut nappaammik toqunermik, toqutsinermik, ajunaarnermik imal. imminut toqunermik patsiseqartumik takkuppap, aliasunneq iliuseqarfigiuminaassinnaavoq qimataasunullu ulluinnarni unammilligassanik annertuunik nassataqarsinnaalluni (Østergaard, Grube, & Larsen, 2019). Pingaartumik nunatsinni imminut toquttartut inuttussutsimut sanilliullugit nunarsuarmi annertunerpaani. Inersimasuni 60 %-it imminut toqunnikkut annaasaqarsimapput. Inuusuttuni 18-it 24-illu akornanni ukiulinni 69%-iupput (Østergaard et al., 2019). Imminut toquttartut pillugit naatsorsueqqissaarnermi kisitsisini, pingaartumik angutit inuusuttut 20-it 24-illu akornanni ukiullit amerlapput (Sargeant, Forsyth, & Pitman, 2018; Seidler, Tolstrup, Bjerregaard, Crawford, & Larsen, 2023).

Aliasunneq, qanigisamik annaasaqarneq, kiisalu toqusup ilaginissaanik kissaateqarneq, ilaatigut imminut toqunermut patsisaasinnaasoq, ilisimatusarneq tikkuussivoq (Seidler, Hansen, Bloch, & Larsen, 2023; Seidler, Tolstrup, et al., 2023).

Meeqqat pisinnaatitaaffinik suliaqarfik MIO, Qamani qulequtsiullugu nalunaarusiamik siorna saqqummiussivoq (MIO-p allatseqarfia peqataasullu, 2022). Nalunaarusiaq nunatsinni imminut toquttarnermik pitsaalinnissamut tunngatillugu, inuusuttut Naalakkersuisunit innersuussutaannik imaqarpoq. Nalunaarusiaq inuusuttunik 18-25-illu akornanni ukiulinnik 38-inik apersuinerrik, ulluni pingasuni Nuummi, Ilulissani Qaqortumilu pisunik tunngaveqarpoq. Inuusuttut- ilaatigut sumi ikiortissarsisinaanerup paasiniarnissaata ajornannginnerunissaa, aliasuutigisaq pillugu ilinniarsimasumik oqaloqateqarnissap periarfissaanissaa kissaatigaat. Inuusuttut imminut toquttumik annaasaqartut, inuusuttut toqungasumik siumisut, inuusuttullu qanigisamik annaasaqarnerup kingorna imminut toqunnissamik eqqarsartut, immikkut ukkanneqarnissaat kissaatigineqarportaaq. Kiisalu misigissutsit pillugit ikinngutiminnik oqaloqateqarsinnaanissamut sakkussinneqarnissaa, inuusuttunit kissaatigineqarluni.

Nunatsinni aliasunnerup iliuseqarfiginissaanut pisariaqartitsineq annertugaluqisoq, aliasunneq paquminartuusooq, toqumullu, toqusunullu aammali qimataanemut tunngatillugu nipangersimaneq ileqquusooq, nunatsinni aliasunnermut tunngatillugu iliuseqartussat ilinniarsimasut amerlasuut misigaat, (Østergaard et al., 2019). Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffik ammarsinnaanissamut siunnersuutitut isigineqarsinnaavoq, ataatsimoornerup, inuit akornanni aliasunnermi misilittakkanik paarlaasseqatigiinneq aqqutigalugu, aliasunnermik paquminarunnaarsaasumik, ammaassisinnaanissaa siunertaavoq.

Imm. siulleg - Misiliutitut suliniut

Siunertaq

Nunatsinni ilinniartunut Aliasunneq qulequtsiullugu qarasaasiakkut annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffiup, 2023-imi februaarip ulluisa 16-ianni Qinnqornermi aallartittup malinnaaviginissaa, misiliutitut suliniummi siunertaavoq. Misiliutitut suliniummi, inuusuttunut ilorpiamikkut periarfissaat innersuussutaallu, aliasunnermik misilittagaannik oqaloqatigiinnermiillu/katsorsartinnermiillu misilittagaannik tunngaveqartut aallaavigalugit, ilaatigut atuisut peqatigalugit qarasaasiakkut aliasuutilinnik katsorsaannermik, ilisimatusarnikkut inerisaanikkullu suliniuteqarnissamut annertunerusumik pisariaqartitsinermik misissuinissamik inerisaanissamillu qulaajaanissaq siunertaavoq.

Misissuineq ilisimatusarnermi apeqqummit matuminnga aallaaveqarpoq:

Ilinniartut, aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut periarfissaannut, kulturikkut inuiaqatigiinnilu piunasaqaatit suut pingaaruteqarpat? Annaasaqarsimasunullu tapersersoqatigiiffimmi qarasaasiakkut katsorsaaneq – ilinniartut isaannit isigalugu naapertuuttoq- qanoq iliornikkut pilersissavarput?

Isumaliutersuut

Misiliutitut misissuineq isumaliutersuummik, inuup inuttut inuiaqatigiinnilu piunasaqaataasunit tarnikkut sunnigaanerani paasinnittariaatsimik (kritisk psykologi) tunngaveqarpoq (Dreier, 1979; Holzkamp, 1985, 1998; Holzkamp, Boreham, & Sloan, 2013; Højholt & Schraube, 2015; Jartoft, 1996). Paasinnittariaatsimi tamatumani, inuit ulluinnarni inuunermikkut, inuunermilu atugassarititaasut isumaannik taakkunungalu tunngatillugu paasinnittariaatsiminnik iliuutsiminnillu tunngavilersuutaanni aallaavigineqartoq erseqqissarniarlugu, inuup nammineq paasinnittariaasa pillugu ilisimatusarnermittaag taaneqartarpoq (Holzkamp, 1988, 1998; Holzkamp, Maiers, & Markard, 2015). Paasinnittariaatsimi tassani, misissueqqissaarnermik tunngaveqartumik imminut isiginninnermiit, qamuuna isiginninnertut paasineqartussaannigsumik, akerlianilli, isummatut, inuit inuuneranni atugassarititaasut tigussaasut qanoq isumaqartinnerannik

erseqqissaatissatut atornerqartut itturnik ilisimasanik pilersitsisoqartarpoq (Schraube, 2010, 2018). Taamaammatt inuup nammineq isumaa aqqutigalugu, inuiaqatigiinnut kulturimullu tunngatillugu, inuunermi inuusuttut aliasuuteqartut atugaat immikkut ittoq apeqqutaalluni, inuiaqatigiinni periarfissanut tunngatillugu, aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut periarfissiissutit, ilinniartunit paasineqarnera, matumani misissoqqissaarneqarpoq.

Tamatumunnga atatillugu, Aliasunneq qulequtsiullugu qarasaasiakkut tapersersoqatigiit, taama katsorsaannerup, aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut piunasaqaatit inuusuttunut tunisinerannut tunngatillugu, inuusuttunut periarfissat ajornartorsiutillu suut naapertuunnerat misissorneqarpoq.

Ilusaa periusaasorlu

Misiliutitut suliniut, apersuineq aqqutigalugu misissuinerit ilusilerneqarpoq. Misissuinermit misilittakkat takusallu tunngavigalugit ilisimatuussutsikkut paasinninneq, ammasumik apersuinerit ingerlanneqartunut najoqqutassaq, peqataasut annaasaat pillugu apeqqutitalik, kiisalu Qinnqornermut oqaloqateqarnissamik qinnuteqarnissap tungaanut, aliasunnermik -aliasunnermullu iliuuseqarfigininnermik misilittagaqarnermik aallaavilik- arfineq pingasunik immikkoortortaqqarpoq. Tamatuma saniatigut, peqataasut annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiit pisariaqartitsinerminnut tunngatillugu naapertuunnerannik misigisaat apeqqutigineqarpoq, kiisalu taamatut katsorsaannerup ataatsimoornerullu periarfissiissutai ajornartorsiutitaalu misissorneqarlutik. Naggataagut inuusuttut allannguutissanut pitsannguutissanullu siunnersuuteqarnissamut periarfissinneqarput. Apersuinerit tamarmik mobilimut Teamsikkullu immiunneqarput, kingornalu issuarlugit allanneqarlutik paasissutissartaallu immikkut illersugaalutik.

Peqataasussanik pissarsiorneq

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiit suullit marluk naggataarneranni, peqataasut ataatsimoorluni oqaloqatigiinnikkut katsorsartinnermi qanoq pissarsisimanermikkut

isumaliutiginninneranni naliliinerannilu, misiliutitut suliniut saqqummiunneqarpoq. Naggataarnerni takkuttut tamarmik ilisimatusarluni apersuinissami peqataanissamut akuersipput. Tamatuma saniatigut tapersersoqatigiinni taakkunani marlunni peqataasuni immikkut toqqakkat, tapersersoqatigiinnerni assigiinngitsunik amerlassusilinni peqataasimasut, ilaallu aamma tamaatissimasut, ilisimatusarnermut atatillugu apersuinermi peqataarusunnersut sianerfigineqarlutik aperineqarput. Tamarmik akuersipput. Ataaseq peqataanianggiinnarluni nalunaarpoq. Apersorneqartut taamaalillutik arfineq pingasunngorput. Apersorneqartut kikkunnik annaasaqarsimanerat ataani takussutissiami takuneqarsinnaavoq. Apersorneqartut eqqarsaatigalugit ukiua sumiiffillu ilanngunneqanngillat, ilisimatusaqatigiilli paasissutissat ilisimaaraat.

Angut	Arnaq	Ilinniartup kina annaasaraat?
x		Angunni toqutaasoq qatanngutillu angajulliunerusut marluk imminut toquttut annaavai
x		Akkani imminut toquttoq annaavaa
x		Peerarisimasani imminut toquttoq annaavaa
	x	Anini imminut toquttoq annaavaa
	x	Anaanani qatanngutinilu angut nappaammik eqqugaallutik malisungaannarlutik toqusut annaavai
	x	Aqalussi aqqusinikkut angallannermi ajunaartoq annaavaa
	x	Anini imminut toquttoq annaavaa
	x	Anaanani nappaammit eqqugaasoq annaavaa

Tabeli 1. Apersukkat annaasaannut takussutissiaq

Paasissutissanik illersuineq

Misissuinermi peqataasut taamaallaat suaassusaat oqaatigineqarpoq. Tamanna kalaallit ikittunnguunerannik atuartullu ilaasa ataasiakkaat annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut annaasartik pillugu oqaluttuaannik ilisarsisinnaanissaasa annertuumik ilimanaateqarneranik patsiseqarpoq. Taamaammat tapersersoqatigiinni peqataasut ikililerniarsaraagut, taakkulu oqaluttuaanni ilisarnarsinnaasut, peqataasut ataqqillugit ilisarnarunnaarsinniarsaralugit. Apersuinernek immiussisinnaanitsinnut, immiussat allaganngortinnissaannut nalunaarusiamilu matumani kikkueneri paasineqarsinnaajunnaarsillugit ingerlatitseqiinnissamut, peqataasut tamarmik akuersipput.

Periutsip nukittoqutaanik sanngeequtaanillu ilisimaarinnineq ileqqorissaarnerlu

Danskiuneq, taamaalillunilu nunasiaateqarsimasumut, ullumikkuttaaq kalaallini inuiaqatigiinni sunniuteqartumut sinniisuuneq, ilisimatusaqatigiit ilisimaaraat. Misilittakkanik takusanillu tunngaveqarluni ilisimatuussutsikkut paasisanut isiginnittariaatsitsinnut sunniuteqanngitsutut isumaqarneq eqqarsarluarnerussanngilaq. Tamatuma saniatigut oqalutseqarnikkut, annaasanik oqaatsitigullu isumasiuineq assigiinngissuteqarpoq, oqaatsinik atuinikkuinnaanngitsoq aammali oqaatsit isumaannut kalaallit aliasoriaasaannut aliasunnermillu paasinnittariaasaannut, oqaatsitigut kulturikkullu paasisinnaanagillu paasisimasaqarfiginngisatsinnut qanoq atassuteqarnerannut tunngatillugu. Apersuinerit kalaallisut ingerlanneqarsimagaluarpata kalaallisullu oqaasertaat tunngavigalugit misissueqqissaartoqarluni iluaqutaassagaluarpoq (Berliner & Trøndheim, 2017), tamannali uatsinni periarfissaasimannngilaq. Oqaatsitigut ajornartorsiut apersuinerneq toqqaannartumik iliuseqarfiginiarsaarput tamannalu iluarineqarpoq ilaatigullu sukumiinerusumik akissuteqarnermik kinguneqarluni.

Misissueqqissaarneq: Inuiaqatigi- innut kulturimullu tunngatillugu aliasunnerup iliuuseqarfiginissaa- nut piumasaqaatit

Aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut ikiorneqarnissamut piumasaqaatinut tunngatillugu, ilinniartut misilittagaat

Tulliuttumi ilinniartut inuusuttut aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut piumasaqaataat, kiisalu ilaqtariinni aliasunnermut tunngatillugu-aliasunnerullu iliuuseqarfiginissaanik ingalassimanninniarnep qanoq isumaqarnerat misissoqqissaarneqassaaq.

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasut, Qingornermut oqaloqateqarnissanik qinnuteqarneq sioqqullugu aliasunnertik iliuuseqarfiginiarlugu ikiorserneqarnissamut periarfissatik pillugit oqaluttuaat, suliniutinut aliasunnerup iliuuseqarfiginissaannut sammititanut periarfissaqarneq assigiinngissuteqangaatsiarpasippoq. Ikiorserneqarnissamik neqeroortoqannginnera amerlasuunit oqaluttuarineqarpoq. Aammali ass. kommunini ilinniartut najugaqarfiini ilaqtariit illuinit anigoruminaatsumik nalaataqarsimasunut tarnikkut ikiorsiinemik neqerooruteqarsimanermut assersuutissaqarpoq. Tamatuma peqatigisaanik, neqeroorutit taakku peqataasunut, ikiorserneqarnissamut neqeroornerup nalaani qanoq naapertuutsigisimanerisa assigiinnginnerannik, inuusuttullu

ikiorserneqarnissamut akuersaarnermut imal. itigartitsinermut sunik tunngavilersuuteqarnerannik, oqaluttuat tikkuussipputtaa.

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasut marluk ilaqtaminnik annasaqarput anigoruminaatsumillu nalaataqarsimasunut tarnikkut ikiorserneqarnissamik neqeroorfigineqarlutik. Issuaanerni tulliuttuni atuarneqarsinnaasut neqeroorutit namminerminnut ilaqqutaminnullu naapertuunnerannik misigisaat assigiinngillat. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasuni marlunni, siulliup anini ilaqtariit angerlarsimaffianni imminut toqussimasoq siumorpaa, tamatumani ilaqtariit anigoruminaatsumik nalaataqarsimasunut tarnikkut ikiorsiinemik pilertortumik neqeroorfigineqarput:

"Ilaquttakkalu ... qatanngutikka angajoqqaakkalu ataasiarluta oqaloqatigiinnerput eqqaamavara, isumagali naapertorlugu qatanngutinnut pisimasumut tunngatillugu qanippallaarpugut. Isumaqarpunga... Ilungersoraluaqaluta, oqaloqatigiinnitsinni naalliukkaluaqaluta, ajornata oqarpugut. Erloqigaluarluta. Isumaga naapertorlugu qanippallaarsimagunarpugut. Tamatumalu kingorna oqaloqateqaqqinngilagut, øh... ilinniarsimasunik.

Ilaqutariinnilu annertunerusumik oqaluuserinngilarput. Isumaqarpunga immaqa pitsaanagerusimassagaluartoq, eqqissiimilaarsimagaluarutta, tassa ... eqqissilaarluta, soorlu nunamut tulluta. Qanoq misiginerput maluginialaarlugu...

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasup ilaqutariit oqaloqateqaqqinnissamut akuersinngitsut oqaluttuaraa. Taassuma ikiorserneqarnissamik itigartitsinermut, annaasaqarnerup qanippallaarnera tunngavilersuutigaa, oqaloqatigiinnermili ilaqutariit katersuussimaneranni toqup oqaluuserinissaata ajornakusoornera nassuaatigaattaaq. Tamatuma nalaani qatanngunni nammineq nassaarigamiuk misigisaminut tunngatillugu ilaqtutaminut eqqarsaatiminik misigissutsiminillu avitseqateqarnissi ajornakusoortoq misigigami, kisimiilluni ilinniarsimasumik oqaloqateqarsinnaanissi atorfissaqartinneruaa. Aliasutsinnissai sioragaa. Tamatuma saniatigut qatanngummi siumorneranik arlaleriarluni utersaartoortarsimavoq, qanorlu iliuuseqarfignissaa nalullugu. Kingorna ikiortissarsiniarsimagaluarpoq, sumulli saaffigiinnissi nalullugu.

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasup allap, piffissap sivikitsup iluani arni qatanngunnilu nappaammut annaavai. Arni qatanngunnilu toqummata arnap ilaqtutani ilagai:

“Anigoruminaatsumik nalaataqarnermi ikiorserneqarnissamik neqeroorfigineqarpugut. Ilaqutariinni tassaniittut tamakkerluta... (...) Pingasuulluta. Ilaqutariinnut sullissivimmiunnguatsiarpoq. Tamatta immikkut, aap. (...) Øh, unnuk siulleq oqaloqatigaagut, tamattaalluta. Aap... taava... reernerisa kingorna sianerfigeqqippaatigut kommunitukarluta oqaluusererusunneripput aperaluta. Taamaaliorpugullu. Marloraannarluta oqaloqatigiippugut. (Illoqarfimmi tamatuma nalaani ilinniartup najugarisaani), (...) nangissinnaagiga neqerooraluarput, tassanilu oqaloqateqarpunga, taava pisoqarpoq... sullississut ajoquteqarmat... unitsiinnarpaannga. Sumiginnagaasutut misigaanga. Taamanikkut. Soorlu soqutigivallaanngikkaannga ”

Kingorna kommunimit ikiorserneqarneq siulleq, ilaqutariit aliasunneq pillugu oqaloqatigiissinnaanerannut toqusoqarnerata kinguninngua annertuumik sunniuteqartoq, tamatumali kingorna taama ammasumik

oqaloqatigiissinnaaneq uterfigisinnaasimanagu, arnap oqaluttuaraa:

“Oqalunngilagut... oqaloqatigiippugut... eqqartorparput, kisiannili imaanngitsoq... iluamik oqaloqatigiissutigigipput. Soorlu anigoruminaatsumik nalaataqarsimasunut tarnikkut ikiorsiinertut”.

Ilinniagallip anigoruminaatsumik nalaataqarsimasunut tarnikkut iliuuseqarnera, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasumut ilaqtutaanullu, aliasunnerup iliuuseqarfignissaanut pitsaasunik periarfissiisimasoq, arnap inuusuttup illoqarfimmut najukkaminut suliffigisaminullu aallartariaqarneranit akornuserneqarpoq, arnarlu illoqarfimmi najukkamini oqaloqatigiinnernik nangitsisinnaanngorlugu, suliniummik ataqatigiissaarisooqarniarsimagaluaq, maanaannaq unitsinneqarpoq. Periarfissaq alla annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasunik apersuinerit ilaanni saqqummersoq tassaavoq illoqarfiit minnerusut ilaanni “kikkut tamarmik imminnut ilisarisisammata”, najukkami aliasunneq pillugu allanik oqaloqateqarnissap taakkununga ajornakusoornera.

“Aamma eqqarsaatigilerpara... uanni imaakkami, allanut oqaluusererusunnginnakku. Arlaata ornillunga oqaluuserissappagu iluarinngivikkakku ... Øh, qanillivallaarpoq. Misigissutsit taakku qaqqeqinnissaat nuanniitsorujussuugami ...Aap, tamatigut uanni. Taava eqqaasinneqarpunga... naak ajunngitsumik eqqarsaraluartut... piareersimanngilanga...”

Misigissutsinik qamaniittunik najukkamiittunik avitseqateqarnissaq toqqissinanngimmat, illoqarfimmi minnerusuni ilinniagalinnit ikiorserneqarnissamut neqeroorummot akuersinissaq aamma ajornakusoorsinnaasoq, arnaq oqaluttuarpoq. Tamanna assigiinngitsunik patsiseqarsinnaavoq. Arnap inuusuttup toqqissisimannginnini ima tunngavilersorpaa:

“Qinnutigisinnaavakka (oqaloqatigiinnissat, red.), taamaaliunngilangali, illoqarfimmit minnerusumeerpunga misigissutsimalu oqaluuserinissaat toqqissinarinagu, øh... imal. qanoq innera allanut... anaanaga toqummat, inunnik assigiinngitsunik oqaloqateqarnissara iliuuseqarfigninnaanngilara”.

Assersuutit, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasunut ataasiakkaanut, aliasunneq pillugu ikiorneqarnissamut neqeroorummik tigusinissamut piareersimanerup, assigiinngitsumik misigineqarneranik paasinarsisitsipput. Najukkami isumassuerusuttunik ikiuukkusuttunillu inoqaraluaq, inuusuttut neqeroorfigineqarnerup nalaani ikiorneqarnissamut piareersimajuaannartannginnerannik assersuutit tikkuussipputtaaq. Tamatuma peqatigisaanik ilaqtutamik toqusooqartillugu, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut ilaannut, ilaqtuariinni oqaloqatigiinnissap ajornakusoornera aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut ajornakusuulersitseqataasarpoq.

Nipangiuissisarneq:

Taama pisoqarnera akuerisariaqarparput. Taamaattussaariarami taamaappoq

Qulaani oqaatigineqareersutut aliasunnerup ilaqtuariinni eqqartornissaata ajornakusoorsinnaanera annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiit paasivaat. Ilaasa aliasunneq pillugu ilaqtaminnik oqaloqateqartannginnerminnut, اساسamik aliasutsinnissaannut siooraneq tunngavilersuutigaa. Allat ilaqtaminnit "taamaattussaariarami taamaappoq" immaqa tuppallersaatit imal. tungiuiarnertut ilaannullu akerlianik isumaqalersartoq oqaatigaa. Oqariartaaseq toqumut annaasaqarnermullu atatillugu misigissutsit oqaluuserinissaannut, inuusuttut pisariaqartitaannik itigartitsinertut sunniuteqassaaq:

"Aap eqqaamavara qatanngutima annaanerata kinguninngua, taava annilaanganeq takkuppooq, kinguninngua... sininnialertarnera aamma ilungersunarluni, aamma... iluaallioraluaqalunga, tassalu angajoqqaama takusinnaagaat, iluaallioortunga, oqarfigaangga, pisoq pivoq taava "pereersut allanngortissinnaanngilagut". Taava soorlu uanga, tassami... atugaat tusaallugit annernarami (oqaatsit, red.)... angajoqqaanit tusarlugu, naak ikiorneqartariaqarnera aammalu oqaluusererusunnera malugisinnaagaluarlugu"

Peqataasup allap ilaqtamini ilagitillugit aliasunnermini assut kiserliorsinnaanini oqaluttuaraa:

"Tassami anaananga, uanga qatanngutigalu ataatsimoorangatta, uangalu qatanngutigala

maqaasillugu aliasuleriataaraangama, aliasunninnillu anaananga avitseqatiginiaraangakku, ima oqarfigisarpaanga: Maanna nuannersumiinnera eqqarsaatigiinnassavat. Ernumassutigissanngilat. Soorlu oqarfiginiaraanga aliasoqqunanga, misigissutsinnillu avitseqatiginissara soqutiginagu "

Apersuinerup ingerlanerani annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut arlaata anaanami maqaasineq aliasunnerlu pillugit oqaloqatigiinnissamik toqqaannanngitsumik itigartitsinerata allamik nassuiaatissaqarnera paasileriatarpaa. Anaanami meeraarsereersimanera maannalu anaanami aliasunneq ingalassimaniarsarigaa paasigini, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasup oqaluttuaraa. Arnaatali nammineq misigissutsinik ajornakusoortunik inissaqartitsinnaannginnermini, panimminik tuppallersaaniarnera, panianit tuppallersaanertut misigineqanngilaq. Tamanna aliasunnerup nipangiusimanerata qanigisariinni aliasunnermik paatsooqatigiissinnaaneq ass. ilaqtuariit aliasunnerminnut iliuuseqarnerminni tapersersoqatigiissinnaagaluit akornanni avissaartitsinnaanermik kinguneqarsinnaanera assersuutissaavoq.

Taamaalilluni nalinginnaasumik inuusuttuni qanigisamik annaasaqarnerup siorna tamatumalu kingorna pisunik nassuiaanerat ersarissorujussuuvoq. Annaasaqareernerup kingorna inuuneq اساسamik annaasaqarfiuinnaranik qanigisanullu aamma aliasuttunut attaveqarneq allanngortarpoq. Matumani arnap aqqalussaminik annaasaqarnermi ilaqtuariinnut anaanaasumullu siornatigut meeraarsersimasumut qanoq isumaqarnera ima oqaatigaa:

"Aap, tassa aappassaa, anaanama marlunnik annaasaqarneq misigaa (meeqqaminik, red.). Tassa anaananga eqqaamavara ... tassa aqqaluara suli ajunngitsoq, ilaqtuariittut taamatut assut immitsinnut qanippugut, taamatut immitsinnut assut qanilluta, ataqatigiilluarluta. Ataqatigiilluarneq, tassa asanninnini takutittarlugu kunittarluta isumassuisuullunilu.

Siornatigut isikkorippoq nukissaqarnerorpasillunilu, aammalu ... øh, inuttut taannaalluni, taama oqaraanni. Tamannalu allanngorpoq, aqqaluatta toqunerata kingorna ikiaroortalerpoq, taamaalillunilu allanngorluni. Kunissuinani asaneraanilu, isumassuivallaarunnaarlunilu asanninini aningaasanngorlugu tunniuttalerpaa.

Sap. ak. naaneri tamakkingajallugit anisarmat ikinngutitsinni tukkusariaqartarpugut. Taamatutaaq misigissutsini uatsinnut isertuuniartarpai”

Aliasunnerup nipangiusimanerata ilaqutariinniiginnarani, misilittakkanik takusanillu tunngaveqarluni ilisimatuussutsikkut paasisanut assersuutissaqartoq, aamma takuarput. Ilinniagalinni atuupportaaq. Aliasunnerup iliuuseqarfiginiernerani meeraalluni ilinniarsimasumit ikiorneqarnissaminik neqeroorfigineqarsimanini, tarnilli pissusaanik immikkut ilisimasallip, aliasunnermi misigissutsinut qanillinnissamut sioraginninneq pissutaalluni, pisariaqartitaminik ikiorneqarsimannginnini, peqataasup ataatsip ima nassuiarpaa:

”Aap, timikkut qisuariaateqarnikkut noqartarnera aamma pissutaavoq. Nakorsallu apersuutigaa angajoqqaakka, øh... ilaqutariinni allanik noqartoqartarnersoq. Taamaattoqanngilarli. Taava nakorsap aperaanga, toqqaannartumik, qanigisama arlaannik annaasaqarsimanersunga, taava qissaserpunga, assullu qivungu oqarsinnaananga... tassanilu anaanama nakorsaq oqaluttuuppaa; ukiut arlalialuit matuma siorna aqqaluara annaasimagipput, aap taava ... tamatuma kingorna tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalimmut saaffiginnissasunga, nakorsaq oqarpoq. Taava tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalimmiittarninni, oqaluuserinerusarput, tassaavoq taamanikkut aqqaluara ajunngikkallarmat ilaqutariittut qanoq inuunerput qatanngutigillumu akunnitsinni, qanoq ittuunera, tassa inuttut qanoq ittuunera tamakkulu, aliasunnerli oqaluusereqqusaanngilaq”.

Matumani misilittakkanik takusanillu tunngaveqarluni ilisimatuussutsikkut paasisat naapertorlugit, nipangersimaneq inuiaqatigiinni inissisimaffinni arlalinni atuussorinarpoq. Ilinniartut oqaluttuaat nipangiussisarnerup ileqquuneranik imal. aliasunnermut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni misigissutsinik oqaluuserinnikkumannginnermik ileqqoqarnermik tikkuussipput. Asasanik asattuussiniarnermik ass. ilaqtat aliasutsinnaveersaarnissaannik ajunngitsumik isumaqarnek, aliasunnermik oqaluuserinnikkumannginnermut tunngavilersutaagajuppoq. Nipangiussinerli inuusuttut aliasunnerup iliuuseqarfigineranut killiliisuinnanngitsaq, aammali ilaqtaminnut atassuteqarnerannik, ilaqutariit akornanni, misigissutsitigut ungasillisisumik

allannguisuuneranik, misissueqqissaarneq tikkuussivoq. Aliasunnermut atatillugu, ilaqutariinni nalinginnaasumillu nipangersimanagerup misigissutsinillu oqaluuserinnikkusunnginnerup, kulturini allani amerlasuuni ilisimanerqarnera, matumani erseqqissarneqassaaq (Lai, Li, & Chiu, 2021; Marshall, 2009; Young, Bailey, & Rycroft, 2004). Nunatsinni annertuumik ajornartorsiutaasutut isikkoqarneranut patsisaasoq ilaatigut tassaavoq, siuliani oqaatigineqartutut, innuttaasut inersimasut 60%-iisa inuusuttullu 18-it 24-illu akornanni ukiullit 69%-iisa imminut toquttunit qimataanerisa kingunerisaatut isigineqarsinnaanera (Østergaard et al., 2019).

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasut arlallit; namminnek, imal. ilaqtutamik ilaasa imigassaq aqutugalugu aliasunnermi misigissutsit qimarratiginiarsimanerannik oqaluttuarput. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut amerlanersaannut, ilaqtutamik annaasaqarnerup saniatigut, arlalippassuartigut- pingaartumik ilaqutariinni imigassamik ajornartorsiuteqarnerup kingunerisaanik attavigisatigut annaasaqarnermik kinguneqarportaaq.

Aliasunnerup ingalassimaniarnerata kingunerli

Siuliani nassuiarneqartutut, inuusuttut arlallit piffissami sivisuumi piareersimasimannginnertik imal. aliasuunnertik pillugu oqaloqateqarnissamut tamatumalu iliuuseqarfiginissaanut ilinniagalimmit ikiorserneqarnissamut periarfissaqarsimannginnertik oqaatigaat. Tamanna inuusuttunut arlalinnut, assigiinngitsunik tunngaveqarluni, aliasunnerup ingalassimaniarneranik kinguneqarsimavoq. Ataani anaanap inuusuttup, ilaqutariit angerlarsimaffianni qatanngumminik imminut toqussimasumik siumuisup, aliasunnerup qanoq ingalassimaniarsimanera pillugu ima oqaluttuarpoq:

”Aap, eqqaamavara imigassartortalenera taamatut sap. ak. naaneri tamangajaasa, erneralu angajoqqaannit paarineqartarluni. Aammami ernera aanakkuminut atasorujussuugami, taava uanga ima atortarlugu, tassami... imaassimagunarpunga, øh... taamatut atortarlugu, tassalu... sap. ak. naaneri tamakkingajallugit anisarlunga, imal. imigassartortalunga... isumaqarpunga aliasunnera qimarratiginiarsimallugu, tassami uanga... imaappormi iluaalliorpunga, artorsarpunga, aliasullunga, øh... taamaammallu aliasunnek

*qimarratiginiarlugu, nuannaarniarlunga.
Taamaammat festerpunga! Tassami
kamassaqaarsimavunga, imal. erloqillunga,
malugisinnaasarali tassaasoq... tassaasoq aliasunneq,
tassalu imatut... annernartoq... aamma anniarpunga.
Anniarneq taanna, tassaniippoq... aammami uanga
taamaattuunngilanga, tassa... "sianiilliertartoq",
taamatut... kisiannili annernartoq taanna
malugisinnaavara..."*

Sullitap "sianiilliertartumik" oqarnermini imminut toqunneq pivaa. Namminermini meeraqarluni taamaammallu imminut toqunnissaq periarfissatut isumaliutiginaq kisiannili "peerutiinnarnissamik eqqarsalernini " eqqarsaatillu taamaattut takkuttarlutillu peeruttartut oqaluttuarpoq. Qanigisamik annaasaqarnerup, inuunermi atugassarititaasunik siumut ilisimareersinnaanngisaminnik allannguina, ilinniartut arlallit nassuiarpaat. Tamatuma peqatigisaanik pisariaqartikkaluarlugu aliasussinnaannginnertik, arlallit misilittagaqarfigaat. Ulluinnarni inuunneq ilaqutariinnilu inuunneq nalinginnaasunik piunasaqaatitaqarpoq, peqataasullu arlallit oqaatigaat, ass. ilinniarneq, suliffik meeqqat aningaasaqarneq, pisarnertut inuunissamik ukkassinissamik suliffimminnik ilinniakkaminnillu salliuassinissamik toqqaanerminnut aliasunnerminnillu tunuartsinerminnut tunngavilersuutigalugu:

*"Taamatummi... inuunnartussaavunga,
taamatut ...meeraqarpunga nukangasumik,
taamani. Aliasunnissannut periarfissaqanngilanga,
allatulluunniit. Ulapittuaannarpunga. Taava
aamma ingerlaannaq sulilertussaavunga, aap...
ernereernerummi kingorna sulinnigiffeqarneq naavoq,
taamanikkut... naariikatappoq, taamaammat
aningaasarsiorniarlunga sulilerpunga, taamaammat
imminut piffissaqarfiginngilanga."*

Peqataasoq alla nammineq ilinniartutut assingusumik atugaqarpoq. Taassuma meeqqani marluk ilagalugit illoqarfimmi ilinniarfigisamminiikkami, uinilu meeqqat sinneri ilagalugit illoqarfimmi najukkaminniimmat, ilinniarsimasumik oqaloqateqarnissamut neqeroorummut akuersinissaq, imal. qatanngummi ilisaanerani peqataaniarluni angalanissaq, periarfissatut isigisimanagu oqaluttuaraa.

*"Arlaat qinertariaqarpara .. øh... qatanngutima
ilisaanissaa atuarfimmilu malinnaanissara,*

*malinnaarusuppungami. Nalunngilarami
ilaquttakka ukkattariaqarlugit. Uiga,
meeqqakka, siunissaallu uanga peqatigalunga.
Aningaasakillierneq pissutigalugu, iluamik
ikiorsinnaanngilakka. Iluaqutaassaguma ilinniarnera
naammassisariaqarpara. Taama eqqarsarlunga,
misigissutsikka matoriataarput".*

Ilaquttamik annaasaqarneq arnanut taakkununga marlunnut atornaraluaqisoq, arnat taakku piviusumik eqqarsaataat tassaavoq" ingerlaqqittariaqarneq", ilinniarneq, sulineq, meeqqanik paarsineq tamatumalu nalaani misigissutsit tunullunnerat. Inuunneq ingerlaqqippoq. Qanigisaminni allanik aliasunnissamut piffissaqartitsinngitsunik artorsaateqarneq, arnat taakku marluk assigeequtigaat. Inuttut atukkat soorlu aapparisaq ataatami imminut toqunneranik aliasuuteqarnera, aapparisaallu imigassamik ajornartorsiuteqarnera, aliasunnermi imminut tungiorneqarnissamut killiliisuupput.

Angut inuusutoq meeraalluni ataataminik annaasaqarsimasoq, kingornalu qatanngutiminik angajullinerusunik marlunnik imminut toquttunik annaasaqarsimasoq, qatanngummi arnap ilisaanerata aqaguani Danmarkimut suliariorluni aallartariqarnerminik ima nassuiaavoq:

*"Eqqaamasara naapertorlugu ataatsimoorluta toqusut
inaanniippugut. Tassalu napparsimmavimmiit toqusut
inaannut oqaluffimmullu, illerfianik akiaqataavunga
aqqutaa tamaat... iliveqarfiup nallernissaata
tunganut, sapilivillunga... assut... sapilivillunga
misigalunga, qiaannavillunga... nukillaarlunga...
Nunusinnaajunnaavillunga, qiajunnaarsinnaananga...
assut. Taava allat ilaquttama arlaata taarserpaanga.
Aqaguani Danmarkimut aallarpunga, eqqaamavaralu
ajornarnerpaatut... uannut ilungersunarnerpaatut..."*

Taamaalilluni nalinginnaasumik aningaasatigullu, ulluinnarni ilaquttat, suliffiup imal. ilinniakkap unitsikkarlarnissaat periarfissaanngitsutut immat, aliasunneq illuartinneqarpoq toqqorneqarlunilu. Aliasunnerup piffissap ingerlanerani peeruttannginnera, akerlianilli iliuuseqarfigineqanngikkuni annertusiartortarnera ajornartorsiutinngortarneralu, annaasaqarsimasuni tapersersoqatigiinni peqataasut arlallit oqaluttuaraat. Aliasunnermik kinguartitsineq, aliasunnermut aliasunnerullu iliuuseqarfiginissaanut killiliisuusarpoq.

Majoriamiinneq højskolernerlu aliasuut pillugu ammarnissamut periarfissiisut

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasoq qanigisaminik arlalinnik annaasaqarsimasoq, ukiut marluk tamatuma siorna Majoriamiinnermini, maannalu højskolernermini, ilinniartut akornanni ataatsimoorneq, aliasunnermi qanoq iliuuseqarfiginissaanut pingaaruteqarsimasoq oqaluttuarpoq. Atuaqatillu ataatsimoorluni sunniivigeqatigiinneq misigissutsiminik avitsegateqarnissamut oqarneratuullu "tarrarsorfigineqarnissamut"periarfissiivoq.

"Majoriamiippunga. Tassanilu imminut iliuuseqarfigineq aallartippara, imatut arriitsumik. Annikitsunik alloriartarlunga, øh... atuaqatinnik avitsegateqartarlunga aallartippunga, qanorlu

innera oqaluttuarilaarlugu, tassa... tassanilu imminut iliuuseqarfiginiarneq aallartippara. Massakkorpiarlu, tassami... ilinniarfinni (højskole, red.), avitseqatigiiffiginnaasatsinni misigisatsinnillu immitsinnut oqaluttuarsinnaaffitsinni."

Arnap inuusuttup, imminut toqunnikkut ilaqtutaminik annaasaqartup højskolernini namminerminut allannguisoq aamma oqaluttuaraa. Tamatuma nalaani qatanngutimi imminut toqunnerata kingorna ukiut arfinillit eqqaamanngilai:

"Aap, oqaatigeriikkattut, iluamik eqqaamasaqanngilanga, tassami kingorna... qatanngutiga toqummat. Eqqaamavarali ikiorneqarnissannik assut pisariaqartitsillunga tamatumunnga, tassalu aliasunnermut, kisiannili toqummat ukiullu arfinillit tamatuma kingorna

eqqaamasaaqarpianngilanga... piffissami tassani suli højskolernanga, tassani, eqqaasaqartalerpunga... tamatumali siorna iluamik eqqaamasaaqanngilanga.”

Majoriami højskolimilu ilinniaqatillu ataatsimoornerup immikkut inissaqartitsinerata inuttullu sunniivigeqatigiinnissamut toqqammavissiinerata, inuusuttunut taakkununga marlunnut aliasunnertik pillugu misigissutsiminnik mattussiinnartussaagaluanut pingaaruteqarsimanera, qulaani issuaanerit paasinarsisippaat. Aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut tunngatillugu ataatsimoornerit periarfissaasinnaarpassipput.

Atsiussineq aliasunnermut piomasaaqatitut

Nunatsinni aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut piomasaaqat pingaarutilik tunngavisorlu tassaavoq, kalaallit aliasoriaasiat, tamatumunngalu atatillugu aliasunneq pillugu paasinnittariaasaannut, upperisamut anersaamullu attuumassuteqarnera. Upperisaq inuunerup, toqup toqullu kingornata imminnut ataqatigiinnerat paasinninnerlu, tapersersoqatigiinnerni peqataasut namminneq qaqqikaangassuk aatsaat eqqaaneqartarpoq. Tamatumani tapersersoqatigiinnik aqutsisut, tamatuma kinguneqarluartussamik ilanngunnissaanut, kalaallit kulturiannik naammattunik ilisimasaqannginnerat, pingaarnertut patsisaavoq. Qarasaasiakkut tapersersoqatigiinneq kalaallinut inuusuttunut sutigut naapertuunneranik misissuinissaq, misiliutitut suliniummi ilaatigut siunertaammat, peqataasut alisunnerminnut attuumassuteqartunik tamanik avitseqatigiinnissamut peqatiserineqarput. Taamaammat suliniutip ingerlanerani kalaallit uperisaat kristumiuussuserlu najoqqutarineqarput.

Peqataasut ilaat qatanngumminik imminut toquttumik annasaqartooq, ullut arlaanni qatanngummi atsiunneqarsimanera nuannaqaaluni oqaluttuaraa. "Angerlarpoq", taanna oqarpoq. Qujagingaassallugu assullu namminerminut tunissutisarnissaa qilanaaralugu oqaluttuarpoq. Timaata oqaluttuarneragut oqaasiisigullu atsiussinerup aliasunnerani annertuumik iluaallaataanera, qatanngummi toqukkut qimagunnerata atussaanerulerneranut periarfissiinera ersarissorujussuuvoq. Ilisimatusarlunili apersuinermi, annasaqarsimasunut tapersersoqatigiit naammassinerisa kingorna pisumi, meeqqap nunatsinni sumiiffimmut allamut

nuussimaneragut takussaarsimanera, arnap taassuma oqaluttuaraa. Tamanna toqusumut atassuteqarnerup, attaveqarnermut piomasaaqatit sunniivigeqatigiinnermi allannortarnerannut assersuutissaavoq. Matumani aliasunnermut iluaallaataasoq annasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasumut periarfissaajunnaartoq oqartoqarsinnaavoq, taamaammallu toqusumut attaveqarnerminik aliasunnerminullu, piomasaaqatinut nutaanut tunngatillugu, isumaqatiginninniaqqittariaqalerpoq.

Peqataasut ilaanni arnami allami, qatanngutimi toqusup aqqanik meeranngummut atsiussineq ernumassutinik nutaanik nassataqarpoq:

“Taanna illorma meeqqani aqqaluarigaluarma aqqanik atsermagu, uangalu taasuma taakkununga angerlarnissaa piumanagu. Misiginnginnama taamatut ... pitsaasumik inuuneqartut. Naalungiarsuk sapinngisani tamaat paarilluarniarsarigaluarpaa”.

Taamaalilluni nunatsinni aliasunnerup iliuuseqarfigineranut kulturikkut piomasaaqatit, inuunerup, toqup toqullu kingorna inuunerup ataqatigiinnerannut tunngatillugu, paasissallugit pingaarutilinnik, paasinnittariaatsimut tunngassuteqartunik, siunissami ilisimatusarnermi katsorsaaneramilu ilanngussassanik ilaqarpassippoq. Nunatsinni atsiisarneq qanoq inuunermi, toqusut, imal. inunngoqqittut peqatigalugit ingerlariaqqinnissamut tunngatillugu pingaaruteqarnera ersarissivoq, ilaqutariinniit ilaqutariinnut, illoqarfinniit nunaqarfinnut, nunallu immikkoortuini qanoq atsiisarnerup atsiisoqartarnerullu atornerqarnerisa assigiinngitsorujussuusinnaanerit paasivarput. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffiup ilusaanik naapertuullunilu, kalaallit aliasuttariaasaat ataqqillugu inerisaaqqinnermi, kalaallit upperisaasa upperisallu ilanngullugit eqqarsaatigineqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Aliasunneq qulequtsiullugu an-naasaqarsimasunik qarasaasiakktu tapersersoqatigiiffiup ilinniartunut inuusuttunut naapertuunnera

Misissueqqissaarnerup immikkoortuanut matumunnga, annaasaqarsimasut tapersersoqatigiit ilinniartunut inuusuttunut naapertuunnerannut tunngassuteqartumut aallarniutitut, siulliullugu inuusuttut Qinnigornermut qinnuteqartarnerannut suna patsisaanersoq suullu pisariaqartinerannik oqaariartuuteqartarnerat misissorneqarpoq. Tamatuma kingorna pitsaaqutit suut naapertuunnerat naapertuutinnginneralluunniit immikkut oqaatiginerat paasiniarlugu, inuusuttut annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiittarnermi isorisaat misissorneqarput. Tamatuma kingorna, Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffik, inuusuttunut aliasunnermut iliuuseqarnissap piumasaaqatitaanik pitsannguisimanersoq, qanorlu ililluni pitsannguisimanersoq aammalu inuusuttut aliasunnerminnut iliuuseqarsinnaanissaannut arlaannik killiliisoqarsimanersoq, misissoqqissaarneqarpoq.

Qinnigornermi oqaloqateqarnissaq pillugu qinnuteqarnissamut tunngavilersuutit.

Qinnigornermit oqaloqateqarnissamut neqeroorut pillugu allagarsiussaq, ataasiakkaat ilinniarfimminni takusimavaat, allallu oqaloqateqartarsimasut, Qinnigornermit toqqaannartumik attavigineqarsimallutik, katsorsaasorlu peqataasinnaasunik tapersersoqatigiit aallartilerneranni attavigineqartussanik nalunaarsiusimalluni. Kiisalu ilaat tapersersoqatigiinni ilaanissamut qinnuteqarnissamut, Qinnigorneq ukiup affakkaartumik Kalaallit Nunaanni ilinniartut saqqummiussinerani, 2023-imi januaarimi pisumi, isumassarsisinneqarsimallutik. Tamatumunnga atatilugu Qinnigornermi saqqummiussinerisa ilaanni sakkortuumik qisuariarsimagaluarluni, inuusuttoq qinnuteqarsimalluni oqaluttuarpoq:

"kajungilersinneqarpunga – saqqummiussinermi peqataareerlunga. Tarnip pissusaanik immikkut ilsimasallit marluk uanga ilinniartut. Peqataaniarluni nalunaarsinnaanermik neqeruuinnarput... inunnik pingasunik annaasaqarnikuugama utersaartoopunga, taamaammatt peqataaniarlunga nalunaarusulerpunga... Aap, aammami saqqummiussat... attorneqaatigigakkit, taava taamatut... kissaateqalerama. Aammami saqqummiussinermi assut utersaartoorama".

Kiisalu ilinniartitsisut pingaartumillu ilinniartut pillugu siunnersortit supervisorillu (ikorfurtuisut), ilinniartut ilinniartut ulluinnarni attaveqartut, ikiortissarsiniarnissamut kaammattuinnermut tunngatillugu annertuumik sunnuteqarsimanerat, ilinniartut arlalinnit oqaluttuarineqarpoq:

"Aammami uanga ikorfartortiga oqarami oqaloqateqassasunga. Tassami... januaari qaammatt illoqarfipput kaperlappoq. Siniffinniit makinnissaq sapingajappara, peerarisimasara imminut toqunnikummat, øh... ukkassisinnaarpianngilanga. Taava ikorfartortima oqarfigaanga oqaloqateqassasunga".

Suiaassuseq ukiullu akimorlugit aliasunnertik pillugu oqaloqateqarnissamik pisariaqartitsinertik, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut tamarmik oqaatigaat. Annaasaqarnertik pillugu oqaluttuarnissaq misigissutsiminnillu avitseqateqarnissaq pisariaqartippaat. Tamatuma saniatigut aliasunneq misigissutsillu pillugit ikinngutiminnik oqaloqateqarnissap piginnaaneqarfiginerulernissaanut ikiorserneqarnissamik kissaateqarnertik, peqataasut tamarmik erseqqissarpaataaq. Inuunermi unittoorsimasutut misiginertik ingerlariaqqinnissaminnillu ikiorneqarusunnertik,

ilaasa oqaatigaat. Annitassamik qamuuna anniaateqarnertik ilaasa oqaatigaat, allalli kamassaqarput, ikiorneqanngitsutut misigalutik allanullu nukissaqaratik. Toqumut akuersinissamut ikiorneqarnissamik kissaateqarneq, amerlasuunit aamma oqaatigineqarpoq.

Annaasaqarsimasuni tapersersoqatigiinni ilaasup, imminut tunnganissaa pingaarnertut pisariaqartillugu oqaatigaa. Allat tusarnaarnissaat pisariaqartinngilaa, annaasaqarsimasutulli tapersersoqatigiit periarfissatut neqeroorutaammata akuersisimavoq:

"Aqqalussama inuuiata nalaani ... februaarimi (anersaaruluppoq) ingasappallaalaartoq misigaara ... annernarpallaalaarpoq... assullu kamassaqarlunga. Soorlulu tarnikkut iluarunnaanngersaartutut misigalunga. Taamaammata tapersersoqatigiinnut ilaanngunnissaq akueraara... naamatikkama... tamanit, taamaammata.. avatiniittut tusarnaarnerat naammagilerakku... Aap. Taamanikkut pissarsiarisinnaasara tigusariaqarpara eqqarsarpunga. Tassami taamatut...piareersimavunga!

Isornartorsiukkat

Ataani isornartorsiukkat allannguutissatullu siunnersuutit sammisanut arlalinnut katersorneqarput. Ilinniartut annaasaq-arsimasunut tapersersoqatigiinni arlaannik allanngortitaqarusunnersut aperineqarput, imal. arlaannik ilassutissamik, tapersersoqatigiinniinnermik namminerminnut naapertuunnerulersitsisinnaasussamik, taamaallunilu aliasunnerup iliuseqarfiginissaanut pitsaanerusunik periarfissiisussamik kissaateqarnerusut.

Qarasaasiakkut ingerlatsineq

Kalaallit Nunaanni sumiikkaluaraanni peqataanissamut tamanut periarfissiimmat, qarasaasiakkut ingerlanneqarnera ilinniartut amerlanersaasa iluaraat. Tamatuma saniatigut ilaasa isumaat naapertorlugu, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataaneq misigissutsikkut unammillernarsinnaammatt, taamaammallu oqaloqatigeereernerni qasuersaarfiusinnaasumi toqqissinartumi, soorlu angerlarsimaffimmiinnissaq iluarneruvoq.

Teknikkikkut, assitaanik nipaaniillunniit ajornartorsiuteqarnerup, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni ataatsimiinnerit siunnerfilimmik ingerlalluarnissaannut unammillernarsinnaanera, arlalinnit oqaatigineqarpoq. Kiissalu ilaannit qarasaasiakkut peqataaneq sungiunniagassatut isumaqarfigineqarluni, pingaartumillu aallaqqaammut – peqataasut oqaloqatigiinnermi inimi peqatiginissaat amigaataalluni:

"Inuup tikillugu peqatiginera imal. toqqaannartumik attaveqatigiissinnaaneq misigisaq allaavoq, ... matumani, allat oqaasissaminnik naggasiiniarneranni, oqaaseqarsinnaanermut utaqqisariaqarnermi. Tassani, øh... Mm... taamaakkaluq kisimiiginnarnermiit, aap. allanik oqaloqateqarneq iluarpoq, aallarniutaavorlumi..."

Oqaaseqarnissamut piffissakippallaarneq

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut tamarmik oqaaseqarnissamut piffissakippallaarlutik isumaqarput. Pingaartumik aallaqqaammut, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut tamakkerlutik takkuttarneranni. Peqataasut ikiliartornerat ilutigalugu, peqataasut ataasiakkaat

oqaluttuarnissamut misigissutsinillu avitseqateqarnissamut piffissaqarnerulerput.

"Isumaqarpunga arlaleriarsimasinnaalluta, imal. amerlassusaat ajunngikkaluarpoq, avitseqatigiinnissamulli piffissaqarpallaanngilagut (eqqarsaatitsinnik misigissutsinillu, misilittakkatsinnik il.il., red) taamaammatt siviisunerusinnaapput... Aap, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni aallartikkatta amerlaneruvugut, ikiliartorpugulli, taamaalimmat malugisinnaavara oqaaseqarnissamut oqaluttuarnissamulli periarfissaqarnerulersugut..."

Nal. ak. marlunnik piffissaqarlutik, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni inuit arfineq marluk arfineq pingasullu akornanniittunut, piffissap affaata missaa nutserinermut atornerarluni, peqataasut ataasiakkaat minutsit qulit inorlugit oqaaseqarsinnaapput. Peqataasumut ataatsimut tamanna kisimiilluni katsorsartikkusunnerunermik kinguneqarpoq. Tamanna ima tunngavilersorpa:

"Aamma taannaasimassaaq piffissaalatsineq, qanoq oqarnissaaq, qanorlu oqaatiginissaa immaqa eqqarsaatigilluareersimannikkaanni, imal. misigissutsit pilertortumik oqaatiginnaannikkaanni, aap..."

Misigissutsit danskisut oqaatiginissaat ajornakusoorpoq

"Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi aallaqqaammut qanoq oqaatigisarpaat misigissutsit... danskisut oqaatiginnaasimanngilakka. Misigissutsimami danskisut oqaatiginissaat eqqumiilaarami. Danskisut oqalunnissaa uanga nammineq inunnguutsinnik oqaatsikka atorlugit oqalunnermiit sungjusimannginnerugakku. Soorlu misigissutsikka iluamik oqaatiginngikkikka, naak oqaatigigaluarlugit."

Tapersersoqatigiinni ataatsimiinneq tamakkerlugu qarasaasiakkut oqalutseqarpoq, peqataasullu namminneq danskisut kalaallisullunniit oqaatsinik atuinnissaaq toqqarsinnaavat. Amerlasuut oqaatsit taakku marluk akuleriissippaat. Nutserinermi oqaatsitigut kulturikkullu allannguutininik anikitsunik annaasaqannginnissaaq ajornakusoorpoq.

Taamaakkaluaq oqaatsit ajornartorsiutaanerannik oqaatiginnittut ikittuinnaapput. Ilisimatusartup apersuisup danskiunera tamatumunnga patsisaasinnaavoq. Siunissamili, ilaatigut qulaani issuaaneq tunngavigalugu, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni eqimattanut kalaallisut oqaalukkusuttunut, katsorsaasut kalaallisut oqaasillit ingerlatsisuunissaat iluaqutaassaqaq.

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni annaasat suussusaannut agguataarneqarnerat

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut katitigaanerat, siunissami qanigisat qanoq annaaneqarsimanerannik tunngaveqalerpat iluassasoq, ilinniartut ilaat isumaqarput.

Ass. imminut toqunnikkut qimataalluni aliasunnermi misilittakkat oqaluuserinissaannut tunngatillugu, eqimattami peqataasut tamarmik imminut toquttumik annaasaqarsimappata toqqissinarnerussasoq, imminut toquttumik annaasaqarsimasut ilaat isumaqarput:

"Tapersersoqatigiinni assigiinngimmata (qanigisaasut toqussutigisaat, red.), taamatut... eqimattakkuutaarsimagaluarutta, imminut toqunnermut imminullu toqoriarnermut tunngasunut, iluarsimassagaluarpoq, ilaannikkummi tapersersoqatigiit uannut uangaluunniit misigisannut attuumassuteqanngitsunik ilaqartarput. Kingullermik "qimataagama". Kingullermik annaasaqarnerma... kingorna, arlaleriarlunga imminut toqoriartarpunga, oqaloqatigiinnerni eqqaasimanerlugit eqqaamanngisannik? Iluarnerujussuusinnaagaluarpoq allanik imminut toqunnikkut annaasaqarsimasunik oqaloqateqarsinnaagaanni. Immaqalu aamma ... taamatut, imminut toqoriarsimasunik. Immaqa aamma oqinnerusinnaassagaluarpoq..."

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasooq, arnaminik nappaammik toqquteqartumik annaasaqarsimasooq, qanoq annaasaqarneq tunngavigalugu eqimattakkuutaarnissamut tunngatillugu, allaanerulaamilli isigalugu, aamma taama isumaliuteqarpoq. Tassunga tapersersoqatigiinni peqataasut amerlaqaat. Tamanna; nammineq aliasunnermini misigissutsini piniarlugit, misigissutsillu allat, pingaartumik imminut toqunnikkut annaasaminnik oqaluttuarnerannit, misigissutsit takkuttut nammineq aliasunnerminut killiliisuusorai. Tassani nammineq aliasunnermini misilittakkani ilisarissinnaanngilai, nammineq

aliasunnermi taamatulli akuerisaatigisutut misiginera pissutigalugu, allat oqaluttuaat tunngavigalugit misiginneqatiginnissamut iluamik inissaqartitsinnginnini ajornartorsiutigalugu, tamatumalu peqatigisaanik nammineq aliasuutigisami iliuuseqarfiginissaanut annertuumik pisariaqartitsilluni. Tapersersoqatigiit aallartimmata, aallaqqaammut arfineq marlunnik peqataasooqartoq, peqataasut ataasiakkaat oqaluttuarnissaannut piffissaliussaq annikeqaaq. Taamaammatt eqimattani annaasaqarnermi toqussutaasuni assigiinngitsuni, annaasaq qanorluunniit toqukkut qimagussimappat, tamarmik naligiillutik akuerisaasutut misigineqarnissaannik, peqataasullu annaasaminnik oqaluttuarnissamut piffissaqarnerunissaannik qulakkeerinissaq, pingaaruteqassaaq.

"...minutsimmi takku qulit missaat periarfissarigatsigik, allat misigissutsiminnik oqaluttuarnerat, qanorlu innerminnik, nikittaallutalu qanoq misiginitsinnik oqaluttuarluta, aamma... allat oqaasii iliuuseqarfigisussaallugit, immaqa pitsaanerussagaluarpoq, immaqa ... oqaluuserigaanni, toqusut kisiisa imminullu toquttut, aamma... imal. allamik toqussuteqartut. Taava annertunerusumik qanoq oqaatigissannerpara ... ataatsimoornerulluni, assersuutigalugu misigissutsit aqquusaarsimasat tunngavigalugit ataatsimoornerugaanni ... aamma imaassinnaavoq... uanga anaanama toqussutaa allanit allaanerulaarami ... marluinnaapput uattut ittut (angajoqqaq nappaammik toqquteqartoq, red.)"

Peqataasut taakku marluk, namminneq immikkut isiginnittaasertik naapertorlugu, annaasaqarnermi misilittakkanik assersuussisinnaaneq, aliasunnermi immaqa ataatsimuulersitsisinnaasoq isumaqarput. Allanili, peqataasut allat ilaqtaminnik, aapparminnik ikinngutiminnilluunniit qanoq annaasaqarsimanerat pingaaruteqarpallaanngilaq. Annaasaqarsimasunut taakkununnga, tapersersoqatigiinni ilaasut allat annaasaqarsimanerat aliasunnerallu, pingaaruteqarpoq. Allat oqaluttuaanni aliasunnerup misigissusaani qisuariaatit kingunerilu ilisarsisarput.

Annaasaqarsimanerup oqaluuserinissaanut arlalinnik periaqarfissaqarneq

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasut ataasiakkaat arlalinnik annaasaqarsimapput, kisiannili najoqqutatut isumassarsivigisami annaasaqarsimasuni tapersersoqatigiinnerni ataasiakkaani

annaasap ataasiinnaap oqaluuserinissaanik maleruagassaqarnera pissutigalugu, tapersersoqatigiinni siullerni annaasat arlallit oqaluuserineqarsinnaasimangillat. Taamaammat peqataasut ilaat arlalinnik annaasaqarsimasut aliasunnertik ilaannakorlugu iliuseqarfigisimasutut misigaat. Tamatuma kingunerisaanik naliliinerup kingorna annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmiittut aappassaanneranni, tapersersoqatigiinni aqutsisut peqataasut, tapersersoqatit peqatigalugit annaasat tamakkerlugit ilanngussinnaanerannik misiliipput.

“Aap, soorlu siuliani oqaatigereeriga, ingerlanerup naliliiviginerani, taava iluarsimassagaluarpoq, inuk annaasimasaq ataasiinnaq kisiat oqaluuserinagu. Uangami arlalinnik annaasaqarpunga, taamaammat inuit allat annaasimasagut aamma eqqartorsinnaasimagaluarutsigit iluassagaluarpoq.”

Allani, annaasap ataatsip tunngaviunera ukkanneqarneralu “ajunngilaq”. Arnamut inuusuttumut qatanngummi toquneranik ukkassineq aliasunnerup iliuseqarfigineranut aallarniutaavoq.

“Eqqarsarpunga ajunngitsoq, inuup ataatsip oqaluuserinera, kisiannili immaqa aamma iluassagaluarpoq, arlalinnik taasaqarsinnaaneq, immaqa kingusinnerusukkut. Kisianni uannut ilumut iluaqutaavoq, oqaluuserisakka aqqalussannut tunngassuteqartut, iluaqutaapput, pissutigalugu nammineq pigiinnakkama, oqaasinngortissinnaanissaat ajornartorsiutigisinnaasaraku. Taamaammat oqaluuserinnaanerat iluarpoq. Tassami, aqqaluara inuugallarmat, qanorlu toqunera toquneratalu kingorna qanoq pisoqarnera.”

Imminut toqunnissamik eqqarsaatit imminullu toqoriarnerup oqaluuserinissaanik pisariaqartitsineq

Tapersersoqatigiinnermi imminut toqunermik imminullu toqoriarnermik eqqartuinissap periarfissinneqarnissaa, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasut arlallit ujjartorpaat. Tapersersoqatigiinnermi siullermi tamanna periarfissaqarsimangilaq, tapersersoqatigiillunili ataatsimoornerup siulliup naliliivigineqarnerani, tapersersoqatigiit appaanni malitseqartitsinissaq aqutsisut eqqumaffigaat, tamannalu imminut toquttarneq pillugu oqaloqatigiinnermik arlalinnik kinguneqarpoq.

Inuiaqatigiinnissaaq annertunerujussuarmik oqaluuserineqartariaqarnera, tapersersoqatigiinni siullerni peqataasumut ataatsimut erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq:

“Isumaqaarpunga pingaaruteqartoq oqaluuserinissaa, pissutigalugu amerlanerpaatigut imaattarpoq, inuit imal. oqartussat, aatsaat iliuseqarnialersarput (ikiorsiinialersarput, red.) pisoqareerpat. Isumaqaarpunga pingaaruteqartoq... oqaluuserinerusinnaasariaqaraluarparput. Pissutigalugu, imminut toqunermut marlunnik annaasaqareerluta, taava uagut, imal... uanga ilaquuttakkalu, periarfissaqarsimangivippugut oqaloqateqarnissamut (ilinniarsimasunik, red.), maannamut, uanga tapersersoqatigiinni peqqataalernikkut... Taamaammat isumaqaarpunga, pisoqartaqisoq, piffissaq sivisuallaaq ingerlasartoq ...oqaluuserinissaannut imminut toquttut, toqusut... ilisarnartoqaqaaq, tapersersoqatigiinni, peqataasut allat oqaluukkaanni, taava aamma paasisat annertupput. Taava taanna... Aap, aamma taanna oqaloqateqannginneq, taava ...taamak nalinginnaasumik, ilisarnartoqaqaaq... Imminut toqoriarnermut, annaasaqareernermilu imminut mattunermut tunngatillugu ...”

Ataatsimiinnerit imarisaat

Toqusup tarnigata inummi allami pinngoqqittarneranik kalaallit ilaasa paasinnittariaasaannut toqqaannartumik akerliuneranut ernumassuteqarnertik pissutigalugu, tapersersoqatigiinni oqaloqatigiinnerit ingerlanerini-pingaartumik oqaloqatigiinnerup ataatsip imarisaanik, aqutsisut allannguisariaqarsimapput. Ataatsimiinnermi sammineqartoq; toqusup timaata inuulluaqqussummik allaffiginissaanut, tamannalu aqqutigalugu toqukkut suut tamarmik allanngortitassaanginnerannik paasitinneqarnissamut sungiusarnissamut tunngassuteqarpoq. Taama paasinnittariaatsimi, toqusup uteqqinngisaannarnissaata akuerinissaanut, sungiusarneq qimataasunut iluaqutaassaaq. Sungiusarnissaq nunatsinni pissutsinut naapertuutinngitsutut nalilerlugu, tapersersoqatigiinni aqutsisut taama sungiusannginnissaq toqqarpaat. Tamatumunnga taarsiullugu toqu pillugu assigiinngitsunik paasinnittariaaseqarluni ammanerusumik misissuinerusumillu periuuseqarnissaq, toqqarpaat. Tapersersoqatigiinnerup immikkoortuata kingulliup, saqqummiussamik ataatsimiinnerup suliarilluagaavallaanngitsumik

aalajangersimavallaarnanilu
isumaliutersorfiunerusumik imaqarnera,
aalajangiinerup tamatuma nassataraa. Oqaaseqaat
tulliuttoq, pingaarnertut ataatsimiinnermut
tassunga attuumassuteqarpoq:

*"Iluassagaluarpoq, itinerusunik
apeqquteqartalarussi allanngorannerusunilla
apeqquteqartarlusi- angerlarsimalluni suliassani.
Ilaatigut assigiittaqaat, apeqqutit." "Iluassagaluarpoq
imartulaartunik apeqquteqartalarussi..*

Katsorsartinnerup aallartinniarnera ajornakusoorpoq

Katsorsartinnerup aallartinnera aliasunnerup
qanillineruneranik inittorneranilla, peqataasut
ilaannut kinguneqarpoq. Misigissutsit
artornartut misiginissaasa aallaqqaammut
unammillernarsinnaanera, katsorsartinnermi
nalinginnaalluinnarpoq (Kleiven, Hjeltnes, Råbu,
& Moltu, 2020). Issuakkat uku angutip inuusuttup
maanaannaq taamaattittup oqaaserai:

*"Aamma, tassa isumaqarpunga iluaqutaasoq
annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni ilaaneq,
pingaartumik aallaqqaammut, piffissalli ingerlanerani
soorlu aliasunnerulersunga. Pissutigalugu, assinginik
takutitsiniarlunga taava taamatut... tassalu, imatut
uannut ajornakusoororujussuanngorpoq. Aap...
Tassalu soorlu ilinniakkanni malinnaaniarneq
ajornakusuulerluni, tassalu suli malinnaaniarneq
ajornartorsiutigalugu. Aamma pissutigalugu
initungaatsiarnera suli. Aamma immaqa pissuttaavoq
soraarummeernerma angusiffiginnginnera.
Imaasinnaavoq taanna (aliasunneq) patsisaasoq...
(angusinnnginninnut, red.)".*

Ataatsimoorluni imal. immikkoorluni katsorsartinneq –pisariaqartitsinerit assigiinnigitsut

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni
peqataasut ataasiakkaat suli naammassinatik
taamaattipput. Arnap inuusuttup peqataanini
taamaattippaa, kingornali aliasunnerup
iliuuseqarfigneranut ikiorneqarnissamut
periarfissaminik pitsaanerulersitsissasoq
isumaqarami, kisimiilluni oqaloqateqarnissaq
toqqarlugu.

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni
misigissutsiminik oqaatiginninnissamut
pinngitsaalineqartutut misigaaq, ataatsimoortunili
taamaaliornissaq ajornakusoorillugu:

*"Uanga pisariaqartinneruara kisimiillunga
oqaloqateqarnissaq. Tapersersoqatigiit
ingerlaneranni paasivara kisimiillunga misigissutsit
anilluarsinnaanerullugit... imminut isigalunga
qanorlu innera, tamatuma nalerpiaani, ...allat
pinnagit. Uangami misigissutsima anninnissaat
ajornakusooritinnava, misigissutsillu
assigiinnigitsut toqqorterlugit, annaasaqarsimasunut
tapersersoqatigiiffimmiinnerma nalaani. Misigissutsit
oqaatigaluarlugit, tamakkerlugit oqaatiginissaat
naluaara."*

Arnap inuusuttup aliasunnermut atatillugu
misigissutsit suunerat nalornissutigalugu,
taamaakkaluarli tapersersoqatigiinnut
oqaatiginissaannut pinngitsaalineqartutut
misiginani, nammineq misigissutsiminik
itisilliisinnaassagami, kisimiilluni katsorsartinnissi
kissaatigineruaa:

*"Uannut pitsaanerusimassagaluarpoq, nammineq
inuttut, oqaloqateqaqqammerlungalu. Massakkorpiaq.
Uannut pitsaasumik sunniuteqarpoq, uanga...
massakkorpiaq, øh... qanoq oqaatigissavara?
Tassa uanga, øh... ilisimaaraara, misigissutsit
suut maanna pigalugit, qanorlu immaqa
pitsaanerusumik iliuuserqarfisinnallugit. Imminut
piffissaqarfisigalunga, misigissutsikkalu, imminuinnaq
eqqarsaatigalunga. Aap tamanna uannut tamatigut
pitsaasuuvog".*

Matumani, misilittakkanik takusanilla
tunngaveqarluni ilisimatuussutsikkut paasisat,
annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni
peqataasarumaartussanut, ataatsimoorluni
katsorsartinnermi toqqammaviusut pillugit
sukumiisumik paasissutissiinissami, periutsimik
pitsaasumik inerisaanissap, kisimiillunilu
katsorsartinnissamik imal. annaasaqarsimasunut
tapersersoqatigiinni peqataanissamik toqqaanissap
periarfissiinissallu pingaaruteqarnerannik
tikkuussipput.

Aliasunneq qulequtsiullugu qarasaasiakku annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataaneq inuusuttunit qanoq pissarsiviua

Ataatsimoorluni aliasunnerup iliuuseqarfiginera

Inuusuttut amerlanersaasa ataatsimoorneq assut iluaraat. Aallaqqaammut annaasaqarnertik pillugu inunnet ilisarimanngisaminnut oqaluttuarnissaq killissamik qaangiinertut misigaat. Tapersersoqatigiinnerulli ingerlanerani, peqataasut amerlanerit ataatsimoorluni iliuuseqarnermi misigissutsinik misilittakkanillu aliasunnerminnut attuumassutilinnik avitseqatigiinnermi, toqqissisimasutut misigilerput:

“Nalunngilat, ilissi (tapersersoqatigiinnik aqutsisut, tarnip pissusaanik immikkut ilisimasallit)... taamaaliorsinnaasut... paasiniaajuartut, qanoq misiginitsinnik qanorlu eqqarsarnitsinnik, taava pitsaasunik siunnersortarpaatigut. Iluaqutaqaallu misilittakkasi. Taava ... tapersersoqatigiinni... uattut ittuni... øh... ilissitut misilittagaqanngikkaluani... taava qanoq misiginertik oqaatigissavaat. Naak uagut... oqaatsitigut kakkattorsuunngikkaluarluta, sulii immitsinnut ...paaseqatigiissinnaavugut”.

Arnap inuusuttup, matumani misigissutsit qanoq oqaatsitigut killissanik qaangiisarnerat oqaatsillu akimorlugit paasinnilersitsisarnerat nassuiarpaa. Annaasaqarsimasunullu tapersersoqatigiinni peqataanerup qanoq pissarsiviginissaanik kissaateqarneq apeqqutigigaangatsigu, aliasunnerup oqaluuserinissaa, misigissutsit oqaasertalernissaat aliasunnerlu pillugu ikinngutinik ilaqqutanillu oqaloqateqarnerup piginnaasaqarfiginerulernissaa, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasunit kissaatitut oqaatigineqartarput. Issuakkamilu tulliuuttumi angutip inuusuttup ataatsimoorluni aliasunnermut iliuuseqarfigininnerup namminerminut qanoq

isumaqarsimanera ima oqaluttuaraa:

“Nuannaarutigaa, ilinniagaq pillugu siunnersortima oqaluttuummanga ilissinni oqaloqateqarsinnaasunga (Qinngorneq, red.), aamma nuannaarutigaa avitseqatigisinnaanersi. Taamaammatt aallaqqaammut ajunngitsutut ingerlasoq isumaqarpunga, piffissalli ingerlanerani isumaqarpunga uannut artornarsisoq ajornakusuulersorlu. Kisianni peqqissiminngilanga angersimagama annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni ilaanissamut, misigaangalu qujassutissaqarlunga peqataasimagama. Oqiliallattutut misigaanga, misigissutsikka oqaasertalersinnaagassigit pitsaasunillu siunnersuutissaqarassi. Aammalu arlaaligut itisiliillusi aperisinnaagassi. Apeqqutit pitsaasut, imaattorsinnaasakka... naapertuussorisakka. Aamma ikinnguteqarpunga avitseqatigisinnaasannik taakku aamma ikkiuttarput misigissutsinnik avitseqateqarsinnaaninnut. Oqaasertaliisinnaaninnullu...”

Imminut mattusimajunnaarneq

Arnaq inuusuttoq ukioq sinnerlugu aliasunnini pillugu ilinniarsimasumik oqaloqateqarsinnaasimannigilaq, kamassaqaartutullu siunnerfeeruttutullu misigisimalluni. Nammineq misigissutsini anniarninilu inissaqartinneqanngitsut misigisimasimalluni, avatiminiittunillu allanik tamanik isumaginnittariaqartutut nungullarsimalluni nassuiaavoq. Taamaakkaluaq ataatsimoorluni tapersersoqatigiinnissamut akuersisimavoq. Aallaqqaammut killiliisutut misinnarnera kingornali pitsanngoriartornera ima nassuiarpaa:

“Aap. Aallaqqaammut marlussoriarlunga peqataaninni imatut, øh... aap, iluarivallaanngilara. Taamani. Oqaaseqarnissamummi

piffissaqarpallarsimangilagut. Aamma... siullerni misigissutsikka tassami... sakkortupput. Tassani annertunerpaajuvoq. Tassanimi oqalunnissaq pisariaqartinneerpaavara. Kisianni ajunngilaaq... Taava ... sinnera ajunngilaaq. iluaqaaq."

Angut inuusuttoq ilaqtutamik arlalinnik annaasaqarsimasooq, ukiut qulit sinnertut aliasunnini pillugu ilinniarsimasunik oqaluussaqaarsimangilaaq. Misigissutsini pillugit allanik avitseqateqarnissap sooq namminerminut isumaqarnera, annaasaqarsimasunullu tapersersoqatigiinni ilikkakkami siunissami qanoq atorsinnaanissaat pillugu ima oqaluttuarpoq:

"Iluaqutaqaqisoq malugisinnaavara. Iluaqutaavoq annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni ilaaneq, aamma pissutigalugu aliasunnermi kisimiiinginneq. Avitseqateqarsinnaaneq pissutigalugu. Pissarsiffigaara uannullu isumalerujussuuvooq. Misigaanga ammanerulerlunga misigissutsinnillu oqaluttuarnissara ajornannginnerulersooq, qanorlu innera taamatullu. Taamaammatt assigiinngitsorpassuartigut iluaqutaavoq".

Angummut inuusuttumut, ilinniarnini pissutigalugu angerlarsimaffimmiit ungasissumiittumut, peerarisimasami suli nuannareqisami imminut toqunera pillugu aliasunnerup qanoq iliuuseqarfiginissaa paasiuminaappooq. Imminut mattunneq qisuariaatigaa, ilinniagarli pillugu siunnersortip Qinnornermut oqaloqateqarnissamut qinnuteqarnissaanik, tassanilu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinnut ilanngunnissamik neqeroorfigineqarneranik kinguneqartumik, kajumissaarsimavaa:

"Arlaliuvugut isumaqartut aqquataasoq pitsaanerpaaq (annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffik, red.)."anillaqqinnissamut" imal. "ammaqqinnissamut" Øh, ajorpoq sivisuallaamik utaaqisimanera... ajunngilarli, qanoq pisoqarsimanera tamakkiisumik paasiniallugu apersorassi."

Iliuuseqarnissamut periarfissat nutaat: Tapersersoqatigiinniit aliasunneq pillugu oqaloqatigiinnermik ulluinnarni inuunermut nuussineq

"Misigaanga, tassami... iluaqutagalugu, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasimanera. Aamma misigaanga siumukarlunga inuuninni, tassa... inuttut

nammineq, ilaqtariittut. Aamma naak... aammami immitsinnut ungasissimaqigatta, tassa ilaqtariittut. Aamma tassa misigaanga, iluaqutaasimasooq, sulinermik sungiusarnera naammassisinnaagakku... Misigaanga kigaatsumik siumukarlunga. Aamma pitsaanerulerpoq... aamma pissutigalugu, maanna ilaqtutakka najorakkit ... Aap, annikitsumik aallartippooq... aallartippugut annikitsunik iliuuseqartarluta, immitsinnut oqarfigisinnaalluta, ullumikkut... nikallungalaarpunga, imal. ullumikkut perpianngilanga. Taamaalilluta avitseqatigiittalerpugut, oqaasertaliillutalu. Annikitsunik iliuuseqartalerpugut..."

Issuagaq, ilaqtariinni ataataasup inuusuttup, illoqarfimmi ilinniartigisamini sulinermik sungiusartilluni ilaqtutamini imminut toqunnikkut annaasaqartup, oqaasiineersuuvooq. Taassuma ukiup aallartinnerani ilaqtutani annaavaa tamatumalu kingorna pilertortumik Qinnornermi oqaloqateqarnissi qinnutigalugu. Annaasaqarnermi kingorna qaammatit marluk qaangiummata, Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni aallartippooq. Tassunga- pilertortumik ikiorneqarneq qaammatini kingullerni sulinermik sungiusarnermini kisimiiippallaanngitsutut misigineranik, taamaammallu sulinermik sungiusarnerminik naammassinissinnaasimaneramik kinguneqarpoq. Apersukkatitut allatulli tapersersoqatigiinni misilittakkanik, ulluinnarni inuunermi ilaqtariittullu inuunermi atuinera, taamaliillunilu ilaqtariit tamakkerlutik aliasunnerup oqaluuserinissaanut sungiusarlutik-assersuutigalugulu ullulunnerminnik imminnut oqarfigisinnaanngorlutik, taamaalillutillu aliasunnerminni, aappariinnermi ilaqtariinnermiluunniit imminut mattunnaveersarnermut iluaqutigigaat-issuaanerup paasinarsisippaattaaq. Oqaatigineqareersutut aliasunnerup oqaluuserinissaanut piareernej pillugu, ilinniartut assigiinngitsunik misilittagaqarput. Angummut inuusuttumut tassunga Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffik atorfissaqartinneerpaaffiani periarfissaavoq.

Qujamasunneq akuersarnerlu iliuuseqarnissamut periarfissat nutaat

Inuusuttut arnat ilaannut, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataanermik naammassinissimasumut, ataatsimoorluni aliasunnerup iliuuseqarfiginera, annaasaq

pillugu oqaluttuaa, aliasunneq, aliasunnerullu nassatarisaanik qisuariaatit pillugit oqaloqatigiinnerit, unittoornerup killiliisup kamassaqarnerullu, inuunermi atugassatut eqqarsaatigilikkat qaangernissaannut, inuunermilu kajumissuseqarnerup isumassarsisinnaanerullu nassaareqqinnissaannut, periarfissiipput. Qanoq ililluni qujamasuutinngorsinnaanera ima oqaluttuaraa:

“Aap, eqqarsaleriasarpunga, ukiut marlungajaat aliasussimallunga. Naak allanik inuuninni pisoqaraluaq, taanna assut initusimavoq... taanna aliasunneq. Taava eqqarsalerpunga, aliasuinnarnanga, taava qujamasuutigisinnaallugu, maaniissimanagerat, uanga inuuninni... (...) Øh, utersaartoortarsinnaasarpunga. Taakku ajunngillat (utersaartoortarnerit, red.), aqqeqqittarpungami. Takkuttarlunilu peeruttarpoq.”

Peqataasut aliasugunnaarsinnaasorinissaat, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiit siunertarisimanngilaat, akerlianilli peqataasut aliasunnerminnik allanik avitseqateqarnikkut, aliasuuteqarluni allatut inuunissamik nassaarsinnaassallutik. Aliasunneq - assigiinngitsutigut, ullut ilaanni annertunerulluni - qimataasut inuunerannut ilaajuassaaq. Utersaartitsisoqartassaaq eqqaamasallu takkuttassallutik. Tamannalu ajunngilaq. Takkuttarlutillu peeruttassapput.

Inerniliineq

Aliasunneq qulequtsiullugu misiliutitut suliniummi - ilinniartut inuusuttut qarasaasiakkut annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinnut qanoq isiginninnerat pillugu, ilisimatusarnermi apeqqut una paasinarsimavaat:

- *Piorsarsimassutsikkut inuiaqatigiinnilu, aliasunnerup iliuuseqarfigineranut piumasaqaatit suut ilinniartut periarfissaannut pingaaruteqarpat, qanorlu iliorluta qarasaasiakkut annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni - ilinniartuniit isigalugu- naapertuuttumik katsorsaasinnaassaagut?*

Nalunaarusiami pingaarnertut inerniliinerit pillugit takussutissiaq, immikkoortukkuutaarlugu qup. 5-imi 6-imilu takuneqarsinnaavoq. Ataani pingaarnertut inerniliussat ilaat immikkut toqqakkat, kiisalu sulinermit ilisimatusarnermullu kingunerisai nassuiarneqarput.

Inuusuttut ilaquttaminnik, ikinngumminnik aappaminnilluunniit annaasaqaraangamik, misiliutitut suliniummi matumani misilittakkat takusallu tunngavigalugit ilisimatuussutsikkut misissueqqissaaneq naapertorlugu, aliasunnerup qanoq ingerlanera assigiinngilaq. Aliasunnermi toqussutaasoq, toqusup toqunerata nalaani pisut inuusuttullu inuunermi qanoq inissisimanagera inuttullu atugassarititaasut apeqqutaasinnaapput. Aaqqissuussaaniikkut periarfissat- soorlu inuusuttut ilinniartut ilaquttallu imminnut ungasissorujussuusinnaanerat- inuusuttut najugaanni kommunini ikiorserneqarsinnaanermit suut periarfissaanerat, namminnerlu ikiortissarsiniarsinnaanermit qanoq periarfissaqarneq, aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut inuusuttunut pingaaruteqarput. Tamatuma peqatigisaanik inuusuttut misiliutaasumik suliniummi peqataasut, qanoq ilinerani ikiorserneqarnissamik pisariaqartitsinerat, tamatumunngalu piareersimanagerat, ersarissumik oqaatigiuminaappoq. Qimataasut pisariaqartitsinerisa naliliiviginerani tamatumalu kingorna peqatigalugit aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut tapersersuinissamat pilersaarusiordermi peqataatinneqarnissaasa isumassarsiatsialaasinnaanera, misilittakkat takusallu tunngavigalugit ilisimatuussutsikkut paasisat paasinarsisippaat. Taamaaliussagaannili pissarsiassaasumik aqqiissuuisoqarnissaa tamanillu ikiuunnissamat naammattunik nukissaqarnissaaq piumasaqaataapput.

Ilaatigut inuusuttut qimataasimasut anigoruminaatsumik nalaataqarsimasunik tarnikkut ikiueqqaarnermik neqeroorfigineqartarput, amerlanerpaanili inuusuttut ikiorserneqarnissamat periarfissaqartanngillat. Inuusuttuni amerlanerpaani, Qingornermi maanna ilinniartuunertik pillugu oqaloqateqarnissamat qinnuteqarnissap periarfissaanera tunngavilersuutaavoq. Inuusuttunut ilinniartuunngikkaluanut immaqali suliffeqartunut imal. suliffissaaleqisunut oqaloqateqarnissamat qinnuteqarsinnaaneq periarfissaagaluarpat, inuusuttut aliasunnerminnut iliuuseqarfigininninnginnerisa kingunerisaasa ilaat, immaqqa pitsaalineqarsimasinnaassagaluarput.

Aliasunnermi misigissutsit, inuusuttut ilaqutaanni nipangiussisarnerup imal. misigissutsinik itigartitsisarnerup, aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanik killiliisumik, kulturikkut

annertuumik piumasagaataanera annaasanillu allanik nassataqartanera, misissueqqissaarnerup takutippaa. Ass. misissueqqissaarnermi ilaqutariit aappariillu akornanni attaveqarnerup ajornakusuulersinnaaneranut assersuutissaqarpoq, aappariit misigissutsikkut avissaariartulersinnaapput, qimataasut imminut toqunnissamik eqqarsalersinnaapput, imminut toqoriarsinnaapput, imal. aliasunnissaq ingalassimaarniarlugu imigassamik hashimilluunniit atuilersinnaapput.

Angajoqqaat meeqqamik aliasunnissaannut asattuussiniarnerat, ass. ima oqarnikkut: Qaangiuttut qaangiupput, misissueqqissaarnerup naapertorlugu inuusuttunit aliasuttunit misigissutsinik itigartitsinertut paasineqarpoq. Aliasunneq inummut namminermit tunngasutut paasineqarsinnaasutut ataatsimut oqaatigineqarsinnaavoq, misissueqqissaarnerli naapertorlugu ataatsimoorluni iliuuseqarfigilluarneqarpassippoq. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni ataatsimoorluni aliasunnermit iliuuseqarfiginnineq qangali kalaallit ileqqorisaannut ass. inuttut qanimut attaveqatigiittut pisanik agguaqatigiittarnermut atassuteqartutut, ilinniartup ataatsip apersuinermit erseqqissarpaa. Matumani tassaaginnarluni aliasunnermik avitseqatigiinneq. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni ataatsimoortut tassaajunnaarput qanimut imminut attaveqatigiit, tassaallutilli inuusuttut aliasunnermik misilittagaqartut. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut allat, annaasaqarnertik pillugu oqaluttuaannik aliasunnermullu tunngatillugu misilittagaannik, pitsaasutut imminullu mattunnermik kiserliortutullu misiginermit qaangiinissamut iluaqutaasutut, ulluinnarni inuunermit aliasunneq pissusissaatut peqatigalugu, inuunermit ingerlaqqinnissamut, ilisarsinnaaneq kajumilersitsisutut, inuusuttut tamarmik erseqqissaatigaat.

Taamaalilluni misissueqqissaarnerup, aliasunnerup ataatsimoorussassaanerani pisariaqartitsinermit, taamaalillunilu aliasunnerup iliuuseqarfiginissaanut piumasagaatinik pitsaanerulersitsisinnaanermit, tamatumalu peqatigisaanik imminut toqunnissamut pitsaaliuutaasutut, pitsaasumik sunniteqarnissaanik tikkuussivoq. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffiup ingerlanerani, nunatsinni atsiussisarnerup, toqusut imal. inunngoqqittut peqatigalugit,

inuunerup qanoq ingerlariaqqinnissaanut pingaaruteqarnera erseqqissivoq, paasisarpullu naapertorlugu, ilaqutariinniit ilaqutariinnut, illoqarfinniit nunaqarfinnut nunallu immikkoortuini, qanoq atsiussisoqartarnerup -aammalu atsiussisoqartarnera assigiinngitsorujussuussinnaavoq. Pingaartuuvorli inerisaaqqinnermi kalaallit upperisaasa upperisallu, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffiup, naapertuuttumik kalaallilu aliasunnermit atatillugu kulturiannik ataqqinnilluni ilusilerneqarnissaanut ilanngullugit eqqarsaatiginissaat.

Misiliutitut misissuinerup inernerinik piviusunngortitsineq

Nunatsinni annaasaqarsimasunut qarasaasiakkut tapersersoqatigiiffimmut suut naapertuutilersitsisuunerat pillugu misiliutitut misissuinermit ilisimalikkat, ulluinnarni Qinngornermi annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinnermi atuutilersinneqareerput. Taamaammat maanna annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmut, kalaallinik katsorsaasoqarluni kalaallisut ingerlanneqartunut, qinnuteqarsinnaaneq periarfissanngoreerpoq. Qinngornermi katsorsaasut affaat pallingajattut kalaaliummata, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinnerit ilaat danskisut ingerlanneqartariaqartassapput, siunissami oqalutseqarnermit piffissamik atuinani, piffissap peqataasunut atorneqarnissaa siunertaralugu, tapersersoqatigiit kalaallisut ingerlanneqartut danskisullu ingerlanneqartut akornanni toqqaasinnaanngornissaat anguniagaavoq.

Inusuttut paasissutissinneqareernikkut kisimiilluni katsorsartinnissamik imal. annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataanissamut toqqaanissamut pitsaanerpaamik periarfissinneqarnissaat qulakkeerniarlugu, aallarniutitut oqaloqatigiittarnerit nutaat atuutilersinneqarput.

Tapersersoqatigiinni annaasat arlallit ilanngunnissaat, peqataasunut maanna periarfissanngorpoq, taamatutaaq katsorsaasut peqataasunut imminut toqunnissamik eqqarsarnermit imminullu toqunnermit tunngasunut ammaassipput.

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinnik naliliisarnerit, siunissami annaasaqarsimasununut qarasaasiakkut tapersersoqatigiit ineriartornerannik

paasissutissiinissanut atorneqarput. Taamaammat Qingornermi annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffiup ilusaa isumaliutorsorfiullunilu uummaarissuuvoq, peqataasullu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffiup inerisartuarnissaata naapertuunneratalu qulakkeernissaannut peqataatinneqarlutik.

Misiliutinut suliniummi siunertaq matumuuna nalunaarusiussa, ilaatigut tassaavoq kulturikkut inuiaqatigiinnilu piumasaqaatini, ilinniartut aliasunnerup iliuuseqarfiginnaanissaanut pingaarutilinni, suut aallaavigalugit ilisimatusarnikkut inerisaanikkullu suliniummik annertunerusumik pisariaqartitsinermik qulaajaanissaq, qanorlu ililluta – ilinniartuniit isigalugu- qarasaasiakkut annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni katsorsaaneramik naapertuuttumik pilersitsinissaq.

Qulaani nassuiarneqareersutut, atuisut peqatigalugit inerisaaneq ulluinnarni sulinermi atorneqalereerpoq, taamaakkaluaq Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffik, tapersersoqatigiinnik allanik inerisaanermit – ass. meeqqat atuarmiiniinut, imal. inerisagassatut aliasunnerup allatut iliuuseqarfiginnaanunut inerisaanermit tunngaviusinnaasutut ippoq. Annaasaqarsimasunullu tapersersoqatigiinni peqataasunik apersuinermit, nunatsinni ikiortissarsiornissamut periarfissat suunerannik ilisimasat, innuttaasunit ajornannginnerusumik pissarsiarineqarsinnaanngornissaannik pisariaqartitsineq, ersarippoq. Tamatuma saniatigut aliasunneq kikkunnik tamanik eqquisinnaammat, ataatsimik toqusoqarnera inuppasuarnut- aliasuut pigalugu inuunermik ingerlatitseqqiinissamut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisussanut- aliasunnermit nassataqarajummat, suliniutinik innuttaasunut tamanut sammititanik inerisaanissaq, pisariaqartinneqarpoq.

Aqutissiuussisut ataatsimeersuarneranni, Aqut (Nuna Tamakkerlugu Ilitsersuisarfiusimasoq) aqqqisuussisoralugu, Nuummi 2023-imi septembari qaammat ingerlanneqartumi, nunarput tamakkerlugu aqutissiuussisut naapeqatigiipput. Meeqqat atuarmiinit, inuusuttut ilinniarmi ilisimatusarfimmiillu aallartitanit peqataaffigineqarpoq. Tassani misiliutinut suliniummi misissuueqqissaarnermit inernerugallartut aqutissiuussisunut saqqummiunneqarput. Aqutissiuussisut ataatsimeersuarneranni

annaasaqarsimasut tapersersoqatigiinnik, alisunnerlu pillugu suleqatigiissuteqarnernut soqutigininnerat annertuvoq, aammali isornartorsiuusoqarpoq. Inuusuttunik, inuttut atukkatigut unammilligassaqarnerusunik, katsorsartinnissamut sulii piareersimanngitsunik, aliasunnerup iliuuseqarfiginnaanunut naapertuuttumik, qanoq ikiuisinnaanerup ilisimatusarfigineqarsimannginnera ilisimasaqarfigineqannginneralu, Majoriamii aqutissiuussisup uparuarpaq. Ajornartorsiummik taama uparuaaneq, højskolini Majoriamilu ilinniartunik, kiisalu perorsaanermit tarnillu pissusaanut tunngasunik sulialinnik peqateqarluni, ilisimatusarnikkut nutaamik suliniuteqarnissamut, maanna aningaasaliifigineqarnissaa qinnuteqaataasumut, isumassarsisitsivoq.

Siunissami aliasunneq pillugu ilisimatusarnissaq

Misiliutinut misissuineq annaasaqarsimasunullu tapersersoqatigiiffik aqutigalugit, nunatsinni aliasunnerup iliuuseqarfiginnaanunut tunngatillugu, nalinginnaasumik ilisimatusarnikkullu annertuunik suliasaqarnera, qimataasullu ikiorneqarnissaannik qulakkeerineq, kalaallinut inuiaqatigiinnut – inuttut aningaasaqarnikkullu annertuumik pingaaruteqarsinnaasasoq, ersarissivoq. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmit misissuinermit matumani peqataasut tamavimmik ikiortarialinnittaag ilaqutaqarput, inuiaqatigiittut tamanut; meeraappata, inersimasuuppata utoqqaappatalu, qanoq pitsaanerusumik tapersersuisinnaanermit ilisimasat amigaatigaagut. Inuit ilaat katsorsartinnissamut piareersimasanngillat, taamaammat qanoq ililluta aliasuummik allatut iliuuseqarfiginninnissamut, inunnik ikiuisinnaanermit ilisimatusarneq ilisimasallu amigaataapputtaaq. Piffissaagallartillugu ikiorsiineq, aliasunnerup ajornartorsiutinngornissaanut inuunermullu akornutaalernissaanik pinngitsoortitsisinnaasooq, misissuueqqissaarneq tikkuussivoq, taamaammat meeqqat inuusuttullu aliasuuteqartut pitsaanerusumik isumagineqarnissaannut, perorsaanerup qanoq inerisarneqarsinnaaneranut immikkut ittumik ilisimatusarneq amigaataavoq.

Imm. II

Qinngornermiit annaasaqarsimasunut Aliasunneq qulequtsiullugu qarasaasiakkut tapersersoq-atigiiffiata ineriartornera

Ineriartorneq

2022-imi marsi qaammat naalersoq, aaqqissuussaaniikkut Danmarkimi tarnip pissusaanik immikkut ilisimasallit peqatigiiffiata ataani Kalaallit Nunaanni immikkoortortami, Ph.d., meeqqanut tunngatillugu tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalik Tanja Gjerlev Andersen, Ph.d. aalajangersimasumillu sammisaqarluni ilisimatusartoq Lene Holm Larsen, tamarmik Danmarkimi Det Nationale Sorgcenterimeersut suleqatigalugit "Ilaqutariinni aliasunneq – ilisimasat, periutsit allannguiniarlunilu akuliunnerit iluaqutaasut" pillugit ukiumoortumik pikkorissaanermik ingerlatsipput. Pikkorissaaneq ilinniartunut annaasaqarsimasunut qarasaasiakkut tapersersoqatigiinnik pilersitsinissamik, Qinngornermi tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalittut pisortamut Bjørn Noer-imut isumassarsitsivoq. Tamatuma kingorna Det Nationale Sorgcenterimik suleqateqarneq aallarnerneqarpoq.

2022-imi upernaakkut Nuna Tamakkerlugu Iltersuisarfimmi (maanna Aqqummi) katerinnermi, suliniuteqartussanik, tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalinnik sisamanik ukuusunik inuttalimmik: Marcus Jacobsen, Trine Jepsen, Laila Marie Lund kiisalu Sussanne Hangård Vendelbo, pilersitsisoqarpoq. 2022-ip aasaanerani suliaq "Aliasunneq" qulequtsiullugu qarasaasiakkut annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinnik inerisaanermik aallartinneqarpoq, sapaatillu akunneri tamaasa 2023-imi februaarip tungaanut ataatsimiittoqartarluni. Ataatsimiinnerni siunertaasoq tassaavoq annaasaqarsimasunut qarasaasiakkut tapersersoqatigiinnut najoqqutassamik inerisaanissaq, kiisalu Qinngornermi suleqatit siunissami

tapersersoqatigiinnut aqutsisuunissaminni atorsinnaasaannik najoqqutassiornissaq. Najoqqutassaq taamaalilluni Qinngornermi (siornatigut Ilinniartunik Siunnersuisarfiusimasumi) tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalinnut, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi suliaqartunut piginnaasanik ingerlatitseqqiinerusassaaq. Najoqqutassaq, annaasaqarsimasunut tapersersuisarfimmut tunngatillugu, periusaasunik aalajangikkanillu allannguinerit tassani nalunaarneqartarmata, Qinngornermi tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalinnut katsorsaasunullu ataatsimut tunngavissaavortaaq.

Aliasunermik paasinninneq

Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffinni, paasinnittariaaseq; ilaqtumik, aapparissamik imal. ikinngummik annaasaqarneq tassaannigitsaq nammineq *inuttut "qaangerneqarsinnaasoq imal. qaangigassaq"* imal. puigugassaq, tunngavigalugu sulisoqarpoq. Akerlianilli periusaasoq tassaalluni qimatap *aliasuuteqarluni* piumasaqaatinillu nutaanik qanigisamik annaasaqarnikkut, misigissutsikkut ulluinnarnilu nalinginnaasutigit inuunermik ilikkarnissaa. Qanigisaminnit qimataasut amerlanersaat nammineq inuttut inuunerullu allanngorluinnarnisaannut isummertariaqartarput (Larsen & O' Connor, 2021). Tapersersoqatigiit aliasunnermut paasinnittariaasaanni, *atassutit kipineqarsinnaanngitsut pillugit isumaliutersuut (Klass, 2006; Klass, Silverman, & Nickman, 1996)* attaveqarnerlu pillugu isumaliutersuut (Bowlby, 1980), aniguisinnaanermut annaasaqarnermullu marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiaq (Stroebe & Schut, 1999), kiisalu aliasunnermi qisuariaatit pissusissamisoortut pillugit ilisimasat

(Guldin, 2018; Mogensen & Engelbrekt, 2013). Isumaliutersuutit ataani naatsumik nassuiarneqartut, aallarniutitut tapersersoqatigiinni, tarnip pissusaa pillugu ilinniartitsinermut aallaaviullutillu aqutsisunut ataatsimut katsorsaanerme periusaapput.

Nunani Killerni, aliasunnermik paasinnittariaatsimi, qanigisamik toqukkut qimagussimasumik attaveqarniartuarneq, siornatigut tarnikkut ajornartorsiuteqarnertut, aliasuttullu toqumik akuersinissamut annaasarqarsimanermilu aliasunnermik iluatsittumik qaangiinissamut piginnaaneqannginnerattut isigineqarsimavoq (Klass et al., 1996).

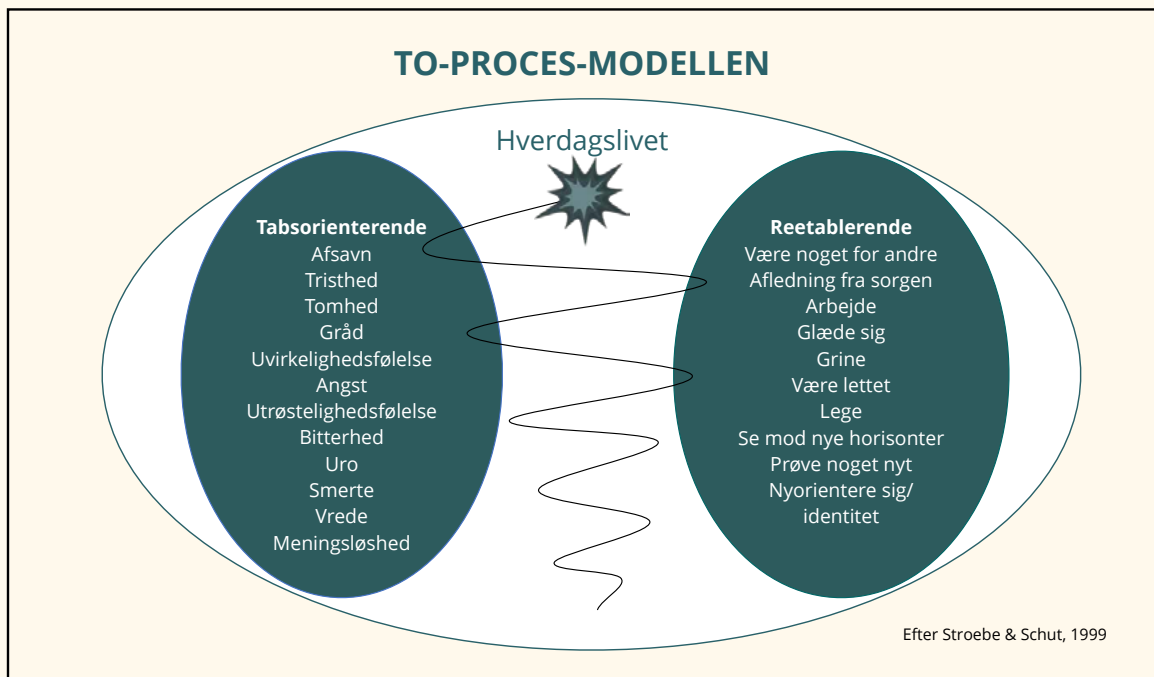
Attaveqartuarneq piullugu isumaliutersuummi taama paasinnittariaaseq akerlilerneqarpoq. Aliasunnermi attaveqartuarnermik isumaliortariaatsimi (Klass et al., 1996), ilaatigut attaveqarneq pillugu isumaliutersuummik aallaaveqartumi (Bowlby, 1980), aliasunnermi pingaarutilittut, toqusoq pillugu suliniuteqarnikkut toqusunut attaveqarnermik atassuteqarnermillu attassiinnarnikkut, qimataasut ilukkut toqusumut sinniisunik pilersitsinissamik pisariaqartitsinerat, akuerineqarpoq. Qimataasut toqusunut ilukkut sinniisuunerat atassuteqarnerallu, qimataasut ineriartornerat inuunerminnillu ingerlatsinerat ilutigalugu allanngorlunilu ineriartorsinnaavoq. Aliasunnermi periuseq, attaveqartuarneq naapertorlugu, uumasup toqukkullu qimagussimasup akornanni attaveqarneq, qimataasup inuunera tamaat attanneqarsinnaavoq. Toqusumut attaveqarnerup inuunermi qanoq innitutiginera, inummiit inummut assigiinngilaq. Tamatumali peqatigisaanik pingaarnerusoq tassaavoq toqusup uteqqinngisaannarnissaanik, taamaalillunilu annaasap allanngorsinnaannginneranik qimataasup paasinninnera akuersaarneralu (Klass et al., 1996).

Marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiaq (the dual process model of bereavement) naapertorlugu, qimataasut aliasuumminnik iliuuseqarfigininnerat paasilertoruminaatsutut, inuuneq tamaat atasussatut, akileriittutut kisiannili nikerartutut; annaasaqarnermut tunngasumit pilersitseqqinnermut uteqattaartutut paasineqassaaq (Stroebe & Schut, 1999). Taakku marluk ilungersualersitsisartunut/ stress qanigisamik annaasaqarnermut attuumassuteqartunut sammitinneqarput.

Takussutissiami tamatumani eqqaamasatigut ajornartorsiutinit aniguisinnaanermut iliuusissatut siunniussat, nalinginnaasumik qimataasut annaasaqarnermut annertuumik allannguisumut naleqqussarnissaannut atatillugu atorineqartartutut nassuiarneqarput. Marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiami isumaliutersuut naapertorlugu, qimataasut annaasaqarnermi- pilersitseqqinnermullu atatillugu ajornartorsiutinit aniguisinnaanermut iliuusissatut siunniussanik assigiinngiaanik assigiinngitsunillu annertussusilinnik atuisarput. Coping, Stroebe & Schut (1999) naapertorlugit, ulluinnarni inuunermi ilaavoq naleqqussarnerlu allanngorarluni. Tamatuma nassatarisaanik ulloqartarportaaq aliasunneq unitsikkallarneqarluni, ulluinnarnilu inuuneq taarsiuttarluni (Stroebe & Schut, 1999).

Marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiaq naapertorlugu, aliasunnerup ileqqusumik iliuuseqarfigineqarneratut isigineqartoq, annaasaqarnermut tunngasumi ilaavoq, ass. toqunermut atatillugu pisut eqqarsaatiginerat, toqusup maqaasina, nuannersunik eqqaasaqartarneq, aammali toqu pillugu itisuunik eqqarsaatersorneq. Tamakku tamarmik annaasaqarnermut iliuuseqarfiginninnerup ilaatut toqusumullu attaveqarnerup nassuaqqinnerasut paasineqassapput. Toqusoqarnerata kinguninngua, marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiaq pillugu isumaliutersuut naapertorlugu, annaasaqarneq malunnarnerussaaq, piffissalli ingerlanerani annasaqarnermi misigissutsinut nuanniitsunut tunngatillugu allanngorartutut ittoq ineriartussaaq, ilaatigut piffissami sivikitsumi, kingornalu ulloqartalissaaq qimataasumi aliasugunnaarfusinnaasunik.

Stroebe & Schut (1999) naapertorlugit, qimataasumut pisumut nutaamut tamatumalu nassatarisaanik allannguutitut tamanut, ass. ulluinnarni nalinginnaasumik inuunermut, inuttut kinaassutsimut pilersitseqqitamullu naleqqussarneruvoq.

Takussutissiaq 1. Marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiaq.

Stroebe og Schut, 1999

Isumaliutersuut atornegartoq Danmarkimi – nunanilu killerni pissutsinik kulturimilu aliasunnermik paasinnittariaatsimik takutitsivoq, periutsip taassuma kalaallinut ilinniartunut inuusuttunut naapertuunneranik misissuinissaq, misiliutitut misissuinermi siunertat ilagaat. Aliasunnermi qisuariaatit misigissutsikkut, timikkut, pissusilersornikkut, eqqaamasatigut inuullu inuuneranut tunngasutigut takutitsisarput (Guldin, 2018; Mogensen & Engelbrekt, 2013). Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi tarnip pissusaanik ilinniarneq atornegarpoq; ataani aliasunnermi qisuariaatit pissusissamisoortut, peqataasut ulluinnarni inuunerannut, annaasaqarnerup kingorna aliasunnerup kingunerisaanik oqaloqatigiinnerni tunngaviusut, takussutissiami takutinneqarput.

Misigissutsit	Timikkut qisuariaatit	Pissusilersornikkut qisuariaatit	Avatangiisinik paasinnissinnaanermut ersiutit	Misigissutsit
Tuparujussuarneq	Sinnarliorneq	Inunnut akuliusimajunnaarneq	Ukkassilluar-sinnaannginneq	Isumaqqannginneq
Aliasunneq	Nererusussutsip allanngornera	Pinngitsuuisinnaajunnaarneq	Maluginiaasinnaassutsit akornusersorneq- arnerat	Kinaassutsimik annaasaqarneq paat-siveerusimaarnerlu
Kamanneq	Niaqorlunneq	Nigorsimaniarneq	Paatsiveerusimaarneq	Imminut mattunneq
Imminut pisuutinneq /oqiliallanneq	Naarlunneq /aqjarulunneq	Eqqissiveqqannginneq	Eqqarsaatersuuteq- arujussuarneq	Naapertuilluannginner- mik misigineq "Sooq uanga"?
Annilaanganeq, toqqissisimanngineq	Uummammik kassuttoorneq	Uniffeqqannginneq	Imminut toqunnissamik eqqarsaatit	
Malugjsaqannginneq /misigissuseqqan- ginneq		Ileqquliussineq		
Maqaasineq				

Takussutissiaq 2. Aliasunnermi qisuariaatinut pissusissamisoortunut takussutissiaq

Mogensen & Engelbrecht, 2013; Guldin, 2018

Aaqqissuussaaneq

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi ingerlatsinerup ilusaa ataani takutinneqarpoq. Aaqqissuussaaneq peqataasut isummersuutaat naapertorlugit inerisartuarneqarpoq. Taamaammat ataaniittut Aliasunneq qulequtsiullugu tapersersoqatigiiffiup ingerlanerani siullerni marlunni tunngaviusutut paasineqassapput:

- Qarasaasiakkut
- Ataatsimiinnerit arfineq pingasut
- Ataatsimiinneq ataaseq - unillatsiarnerit ilanngullugit nal. ak. marlunnik sivilissuseqarput
- Ataatsimiinnerit tamarmik pingaarnertut isumaliutersuummik tunngavilimmik sammisaqartarput
- Ataatsimiinnerit tamarmik angerlarsimalluni suliassiinernik akunneqartarput
- Ingerlanneqarneranni marloriarluni naliliisoqarpoq. Tamatumani siunertaalluni peqataasut isummorsorfiginninnerisa pisariaqartitaasalu, ataatsimiinnerit sinnerinut paasissutissiissutaasinnaanissaat
- Ataatsimiinnerni tamani oqalutseqarpoq
- Ataatsimiinnerit toqqissinartuutinniarlugit assigiimmik ilisarnartumillu toqqammavissinneqarput. Tamatumunnga assersuutissaq tassaavoq, peqataasut siuliani ataatsimiinnerup kingorna eqqarsaatiminnik misigissutsiminnillu avitseqateqartarnerannik, ataatsimiinnerit tamatigut aallartinneqartarnerat.

Ataatsimiinnerit assigiinngitsut imarisaannut najoqqutassiaq

Imarisaasa isumaliutersuummut atassuteqarnera ilanngullugu:

1. Saqqummiussineq ilisarititsinerlu, peqataanissamut toqqammavissat
2. Kina annaviuk? (Oqaluttuamik saqqummiussineq, annasaqarnermut tunngatillugu marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiaq)
3. Aliasunnermi misigissutsit (annaasaqarnermut tunngatillugu marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiaq)

4. Annaasaqarnerit ilinnut qanoq allannguiva? (annaasaqarnermut tunngatillugu marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiaq) Ataatsimoorluni naliliineq
5. Pigisaq eqqaassutissaq (attaveqartuarneq pillugu isumaliutersuut)
6. Toqusup allaffiginera (attaveqartuarneq pillugu isumaliutersuut)
7. Maanna kinaavunga, qanoq inoorusuppunga qanorlu ilillunga toqusoq siunissami peqatigissavara? (Pilersitseqqinneq, marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiaq)
8. Naggataarneq. Tapersersoqatigiinni suut ilikkarpakka, suut pissarsiaarakka? (Pilersitseqqinneq, marloqiusamik ingerlasoqarneranut takussutissiaq) Ataatsimoorluni naliliineq

Eqimattami aqutsisup inissisimanagera peqataasullu inissisimanagerat

Ataatsimiinneq siulleq tikilluaqqusineramik naatsumik aallartinneqarpoq.

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffiup, sapingisaq tamaat taakkununga naapertuussarnissaa siunertaralugu, ilinniartut suleqatigalugit inerisaanissaq, Qinngornermit kissaataammat. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasut ingerlanerminni allannguutissanik oqaaseqaateqarnissamut siunnersuuteqarnissamullu periarfissinneqarput. Taamaammat ilinniartut tapersersoqatigiinni peqataanikkut, annasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffiup nammineq sunniivigisinnaasatut paasinissaanut, taamatullu ilusaa imarisaalu pillugit aqutsisunik oqaloqateqartarnissaannut kaammattorneqarput. Tamatuma peqatigisaanik tapersersoqatigiinnik aqutsisut inissisimaffitsik ersarissarpaat. Aliasunneq pillugu nalinginnaasunik ilisimasaqarnertik, nunatsinnili ilinniartuuneq aliasuuteqarnerlu immikkut ilisimasaqarfiginngikkitik, tapersersoqatigiinni aqutsisut oqaatigaat. Taamaammat aliasunnerminni suut unammilligassaasimanerannik, sunik pisariaqartitsinerannik tapersersoqatigiiffiullu ilinniartunut inuusuttunut naapertuuttunngorlugu, qanoq pitsaanerpaamik aaqqissuunneqarsinnaaneranut

ilisimasaqarnerulernissamut, ilinniartut ikiorsiinissaat tapersersoqatigiinni aqutsisut pisariaqartippaat.

Tamatuma peqatigisaanik, kulturikkut killissanik qaangiinermi, soorlu tulluutinngitsunik oqaaseqarnermi imal. tulluutinngitsunik ilinniartunut peqqusinermi ass. angerlarsimalluni suliassanut tunngasuni, tapersersoqatigiinni aqutsisunut eqqumaffigeqqusinissaannik kaammattorneqarput.

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasut

Nunatsinni ilinniartut tamarmik, akiliinani tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalimmik, aqqut.gl -imi qarasaasiakkut immersuinikkut annerpaamik quleriarluni oqaloqateqarnissamut, Qinnгорnermut qinnuteqarnissamut periarfissaqarput.

Aliasunneq qulequtsiullugu Qinnгорnermi annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffiup neqeroorutitut pilersinneqarnerata kingorna, qarasaasiakkut qinnuteqaammut, ilinniartunut aliasunnerminnut ikiorserneqarnissamik/ katsorsartinnissamik kissaateqartunut immikkut saaffiginnittoq ilanngunneqarpoq.

Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffik, nunatsinni ilinniarfinni tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalimmik

oqaloqateqarnissamut akeqanngitsumik neqeroorutitut, 2023-imi januaarimi Qinnгорnerup saqqummiussaanut ilanngunneqarportaaq. Kiisalu ilinniarfinni ilinniartunut ilinniagarlu pillugu siunnersortinut agguanneqartunik, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffik pillugu allagartarsualiortoqarlunilu quppersagaliortoqarpoq.

Aliasunneq qulequtsiullugu tapersersoqatigiit qarasaasiakkut ingerlapput. Taamaaliornikkut ilinniartut illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit najugaqarnerat apeqqutaanani peqataasinnaapput. Qinnгорneq Nuummi, Ilulissani, Sisimiuni imal. Aasianni qarasaasiakkut oqaloqatigiittarfiinit, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataanissaq, peqataasut ilaasa toqqarpaat. Allat angerlarsimaffimminni qarasaasiamminit peqataanissartik toqqarpaat. Ataasiakkaat Ilinniarfimminni inimik atukkerneqarput. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni siullerni marlunni; Tunumiit, Kujataanit, Upernaviarsummiit Avannamut Pituffik ilanngullugu, peqataasoqarpoq. Ilinniartut illoqarfiit najugaat illoqarfiillu ilinniarfii ataani takussutissiami takutinneqarput.

Illoqarfik	Illoqarfik najugarisaaq	Illoqarfik ilinniarfik
Aasiaat		2
Iginniarfik	1	
Ilulissat	2	
Maniitsoq	2	
Narsaq	1	
Nuuk	2	5
Pituffik		1
Qaanaaq	1	
Qasigiannuguit	1	
Qaqortoq		2
Qeqertarsuaq	1	
Sisimiut		3
Tasiilaq	2	
Upernaviarisuk		1
Ummannaq	1	

Tabeli 2. Peqataasut illoqarfinnut najugaannut ilinniarfiinullu agguataarneqarnerat

Peqataasut ilinniartinnut assigiinngitsorpassuarnut agguataarsimapput:

Ilinniartik	Amerlassusaa
KTI (Inuussutissarsiutinut ilinniartit/Erhvervsskoler)	2
Peqqissaanermik Ilinniartik (Peqqinnissaq pillugu tunngaviummik ilinniartik)	1
Vectrus Service, Pituffik (Ilinniartitaanerit Pituffik Space Base-imut attuumassutillit)	1
GUX (Ilinniartuunngorniartit)	4
Højskole	2
Ilisimatusarfik	3
Naminersorlutik Oqartussat, Nunalerinermik Ilinniartik	1

Tabeli 3. Peqataasut ilinniartitaanernut agguataarneqarnerat

Ataani tabelimi annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut suaiaassusaannut ukiuinullu agguataarneqarnerat takutinneqarpoq.

Suaiaassuseq	Ukiui: 18 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 40
Angutit	2		1	1
Arnat	5	2	2	1

Tabeli 4. Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasut tapersersoqatigiit 1 aamma 2-miittut suaiaassusaannut ukiuinullu agguataarneqarnerat

Aallarniutitut oqaloqatigiinnermi, oqaloqatigisap eqqortumik neqeroorfigineqarnissaa aammalu tamatum qanoq annertutiginerata aliasunermullu atatillugu naapertuunnerata ataatsimut isigisinnaangornissaat qulakkeerniarlugu, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni aqutsisut, imminut toqunnissamik eqqarsarnerq imminullu toqoriarneq, apersuutigaat. Ilinniartut tamarmik imminut toqunnissamik eqqarsateqarnermik misigisaminnik, taama siusitsigisukkut avitseqateqarnissamut sapiisersimanginnissaasa naatsorsuutigisariaqarnera, erseqqissarneqassaaq. Apersuulluni misissuinnermi peqataasut, tapersersoqatigiinnerli naammassimmat imminut toqunnissamik eqqarsateqarneq imminullu toqoriarneq apeqqtigeqqinneqarput. Peqataasut imminut toqunnissamik eqqarsarnerq pillugu akissutaat, aallarniutitut oqaloqatigiinnermi akissutaannut naapertuupput, taamaammallu tapersersoqatigiinni peqataasut akissutaat, imminut toqunnissamik eqqarsarnerup imminullu toqoriarnerup peqataasut akornanni annertussusaanik pivuikannersumik takutitsisutut, mianersortumik paasivarput.

Imminut toqunnissamik eqqarsaratillu imminut toqoriarsimangitsut	4
Imminut toqunnissamik eqqarsartut	9
Imminut toqoriartut	1

Tabeli 5. Annaasaqareernermi imminut toqunnissamik eqqarsartut- iminullu toqoriartut

Ataani annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmi peqataasut qanoq annaasaqarsimanerisa agguataarn-eqarnerat takuneqarsinaavoq.

Angajoqqaap toqutaanera	1
Angajoqqaap ilaqtalluunniit allap nappaammik toqquteqarnera	4
Ilaquttat arlallit nappaammik toqquteqarnerat	1
Ilaquttap ajunaarnermik toqquteqarnera	3
Ilaquttat arlallit ajunaarnermik toqquteqarnerat	1
Qatanngutip angutip/arnap imminut toqunera	2
Eqqarlip allap imminut toqunera	1
Ilaquttat arlallit imminut toqussimanerat	1
Peerarisimasap imminut toqunera	1

Tabeli 6. Peqataasut annaasaannut takussutissiaq

Peqataasut ilaat assigiinngitsunik toqquteqartunik annaasaqarsimapput. Tamanna tabelimi tulliuuttumi takuneqarsinnaavoq. Tapersersoqatigiinni peqataanermi ataasiinnarmik annaasaqarsimanermik piumasaaqat pissutigalugu oqaluuserinngisaminnik arlalinnik annaasaqarsimasut amerlanerusinnaapput. Tamanna kingusinnerusukkut, inuusuttut annaasatik tamakkerlugit oqaluuserisinnaanissaannik pisariaqartitsinerannut naapertuussarniarlugu, allanngortinneqarpoq.

Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut ataatsimik annaasaqarsimasut	Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut arlalinnik annaasaqarsimasut
11	3

Tabeli 7. Annaasat amerlassusaannut takussutissiaq

Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasut tapersersoqatigiinneq 1 aamma 2

Attaatsimiinnerni siullerni takkuttut amerlapput. Tapersersoqatigiinnili aqutsisut-pingaartumik ataatsimiinnernut siullernut atatillugu- peqataasunik piffissaq eqqorlugu takkutinngitsunik attaveqarnermut, piffissamik atuisariaqartarsimapput. Akuttunngitsumilli teknikkikkut ajornartorsiuteqarneq imal. qarasaasiamik pissarsiarneq, tamatumunnga patsisaasarsimavoq. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffiup ingerlanerani peqataasunik taamaatittoqartarpoq. Ilinniartut naapertorlugit kisimiilluni katsorsartinnissap orniginartinneqarnerunerata paasineqarnera, imal. pissutsit nalinginnaasut-soorlu ilinniarneq imal. soraarummeernissamut piareersarneq- takkutinngitsoornernut patsisaapput. Annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiit #1 aamma #2, upernaag ingerlanneqarput ataatsimiinnerillu atuarnep nalaani ingerlanneqarmata -atuartitsineq imal.

soraarummeernernut atuarfimmi ilinniarfimmilu naggataarnersiornernut atatillugu aqqissuussinerit, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmit salliunnissaat, ilinniartunit toqqaarneqarpoq. Tamatuma saniatigut meeqqamik napparsimasoornerit, meeqqat inuuissiorneri internetsikkullu attavilunneq, peqataannginnermut patsisigineqarput. Ilinniartuq peqataaniarani nalunaanngippat, tapersersoqatigiinni suli tikilluaqqusaaneramik nalunaarfiginiarlugu, tapersersoqatigiinni aqutsisup sianerfigisarpaa. Tapersersoqatigiinni aqutsisup ataatsimiinnerni sarsuatitaasimasut assingi ataatsimiinneq naammassigaangat ilinniartunut nassiuttarpei. Tassani tulliani ataatsimiinnissap tungaanut angerlarsimaffimmi suliassaq allassimasarpoq. Sarsuatitat kalaallisujunerat, annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni peqataasut arlallit iluaralugu erseqqissarpaat. Ataatsimiinnissat sioqqullugit tapersersoqatigiinni aqutsisut, tapersersoqatigiinni peqataasunut SMS-ikkut eqqaasitsissummik nassitsisarputtaaq.

Takkunneq	Ataasiarluni marloriarluniluunniit	Pingasoriarluni sisamariarluniluunniit	Tallimariarluni arfinileriarluniluunniit	Arfineq marloriarluni arfineq pingasoriarluniluunniit
Peqataasut	4	2	5	3

Tabeli 8. Peqataasut takkuttarnerannut takussutissiaq

Peqataasut isummersuutaat tapersersoqatigiinnilu aqutsisut isumaliutaat

Ataatsimiinnerit naammassigaangata, aqutsisut marluusut naapittarput ullormullu ataatsimiinneq oqaluuseralugulu isumaliutersuutigisarlugu. Taamaaliorneq, ilinniartut oqaaseqaataasa isummersuutaasalu ilanngunnissaannut, kiisalu allannguutissanik isumaqatigiissuteqarnissamut imal. ataatsimiinnerni tulluuttuni, tapersersoqatigiinnut naapertuussakkanik nutaanik inerisaanissamut, periarfissiivoq. Ilinniartut isummersuuteqartuarnerisigut aqutsisunit maluginiaqqusanut assersuutissaat tassaavoq; ataatsimiinnerit ilaasa oqimaannerusarnerat, ataatsimiinnernilu oqimaannerit oqinnerillu paarlakaajaattarnerisa tapersersoqatigiinni uummaarissuutitsinerisa maluginiartariaqarnera. Ataatsimiinnerni oqimaatsut tassaagajupput peqataasut annaasaqarnermut atatillugu misigissutsikkut attortinnerat, soorlu ataatsimiinnermi kina annaasimallugu oqaluttuarnermi, imal. ataatsimiinnermi toqusumut allakkanik atuartussaannermi imal. toqusumut allakkanik oqaluttuarnermi. Ataatsimiinnerni, ataatsimoorluni- piareersagaannginnerusumillu oqallinnerni oqinnerusutut misigineqartut tassaapput, ass. annaasaqarnerup kingorna suut ilinniartunit misigineqartut, imal. annaasaqarnerup peqataasunut taakkulu inuunerannut qanoq allannguinerannut tunngasut. Sammisat oqimaatsut oqinnerusullu nikerarnerunissaannik uparuaanerup kingorna, tapersersoqatigiinni aqutsisut tapersersoqatigiinni killilersugaannginnerusumik oqallinnissaq, sapinngisartik tamaat piffissaqarfigitinniartarpaat.

Tunngavilersorluarlugu erseqqissaaneq

Danmarkimi Det Nationale Sorgcenterimi Ph.d. aalajangersimasumillu sammisaqarluni ilisimatusartuq, Lene Holm Larsen, Aqqut-mik (Nuna Tamakkerlugu Ilttersuisarfiusimasumik), Kalaallit Nunaanni Qinngornermut atatillugu, Aliasunneq qulequtsiullugu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiiffimmik ingerlatsinerup imarisaasa pitsaassusaannik qulakkeerinissamut najoqqutassamullu atatillugu inerisaannermi ikorfartuisussatut neqeroorput. Kiisalu annaasaqarsimasunut tapersersoqatigiinni aqutsisut, tapersersoqatigiinnerit marluk ingerlanerini, sap. ak. marluk missaannik akunnilimmik, nal. ak. marlunni Lene-mit ikorfartorneqarput. Tamatumani tapersersoqatigiinnik ingerlatsinermi unammilligassat, ajornartorsiutit nassuerutillu takkuttut pillugit, Lene siunersioqatigineqarpoq.

Najoqqutarisat

- Berliner, P., & Tróndheim, T. (2017). Unges fortællinger om resiliens i Nanortalik. *Psyke & Logos*, 38(1), 193-216.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss. Vol. III. Loss: Sadness and depression*: Hogarth.
- Brinkmann, S., & Petersen, A. (2021). Indledning. Sorg i udvikling: En introduktion. In A. Petersen & S. Brinkmann (Eds.), *Menneskets sorg - et vilkår i forandring* (Vol. 1. udgave, 1. oplag.). Aarhus: Forfatterne og Klim.
- Dreier, O. (1979). *Den kritiske psykologi*: Rhodos.
- Guldin, M.-B. (2018). *Sorg* (Vol. 55): Aarhus Universitetsforlag.
- Holzkamp, K. (1985). Grundkonzepte der kritischen Psychologie. *Klaus Meissner (Hg.): Gestaltpädagogik-Fortschritt oder Sackgasse. Berlin (GEW)*, 31-38.
- Holzkamp, K. (1988). Die Entwicklung der Kritischen Psychologie zur Subjektwissenschaft. *Psychologie als Gesellschaftswissenschaft: Geschichte, Theorie und Praxis kritischer Psychologie*, 298-317.
- Holzkamp, K. (1998). Daglig livsførelse som subjektvidenskabeligt grundkoncept. *Nordiske Udkast*, 2(3-31).
- Holzkamp, K., Boreham, A., & Sloan, T. (2013). *Psychology from the standpoint of the subject: Selected writings of Klaus Holzkamp*: Springer.
- Holzkamp, K., Maiers, W., & Markard, M. (2015). Kritische Psychologie als Subjektwissenschaft. *Marxistische Begründung der Kritischen Psychologie. Hamburg: Argument (Schriften, 6)*.
- Højholt, C., & Schraube, E. (2015). Introduction: Toward a psychology of everyday living. In *Psychology and the conduct of everyday life* (pp. 1-14): Routledge.
- Jartoft, V. (1996). Kritisk psykologi. I: C. Højholt & G. Witt (red.). *Skolelivets socialpsykologi*.
- Klass, D. (2006). Continuing conversation about continuing bonds. *Death Stud*, 30(9), 843-858. doi:10.1080/07481180600886959
- Klass, D., Silverman, P. R., & Nickman, S. L. (Eds.). (1996). *Continuing Bonds: New Understandings of Grief*. New York: NY: Routledge.
- Kleiven, G. S., Hjeltnes, A., Råbu, M., & Moltu, C. (2020). Opening Up: clients' inner struggles in the initial phase of therapy. *Frontiers in Psychology*, 11, 591146.
- Lai, W.-S., Li, W.-W., & Chiu, W.-H. (2021). Grieving in silence: Experiences of bereaved Taiwanese family members whose loved ones died from cancer. *European Journal of Oncology Nursing*, 52, 101967.
- Larsen, L., & O'Connor, M. (2021). Terapeutiske perspektiver. In A. Petersen & S. Brinkmann (Eds.), *Menneskets sorg - et vilkår i forandring* (Vol. 1. udgave, 1. oplag, pp. 187 - 210). Aarhus: Forfatterne og Klim.
- Marshall, B. J. (2009). *Silent grief: Narratives of bereaved adult siblings*: University of Toronto.
- MIOs sekretariat og deltagerne. (2022). *QAMANI - unges anbefalinger til forebyggelse af selvmord i Grønland*. Retrieved from https://mio.gl/wp-content/uploads/2022/09/A5_Haefte_Qamani_DK_HIGH.pdf

Mogensen, J. R., & Engelbrekt, P. (2013). *At forstå sorg: teoretiske og praktiske perspektiver*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Sargeant, H., Forsyth, R., & Pitman, A. (2018). The epidemiology of suicide in young men in Greenland: a systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 15(11), 2442.

Schraube, E. (2010). Første-personers perspektivet i psykologisk teori og forskningspraksis. *Nordiske Udkast*, 38. doi:<https://doi.org/10.7146/nu.v38i1.133963>

Schraube, E. (2018). Teori gør forskellen: Analytiske strategier i kritisk psykologi. *Nordiske Udkast*, 45(2), 24-39.

Seidler, I. K., Hansen, N. L., Bloch, A. P., & Larsen, C. V. L. (2023). A systematic review on risk and protective factors for suicide and suicidal behaviour among Greenland Inuit. *International Journal of Circumpolar Health*, 82(1), 2226284. doi:10.1080/22423982.2023.2226284

Seidler, I. K., Tolstrup, J. S., Bjerregaard, P., Crawford, A., & Larsen, C. V. L. (2023). Time trends and geographical patterns in suicide among Greenland Inuit. *BMC psychiatry*, 23(1), 1-11.

Stroebe, M., & Schut, H. (1999). The dual process model of coping with bereavement: rationale and description. *Death studies*, 23(3), 197-224. doi:10.1080/074811899201046

Young, J., Bailey, G., & Rycroft, P. (2004). Family grief and mental health: a systemic, contextual and compassionate analysis. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 25(4), 188-197.

Østergaard, T. G., Grube, B., & Larsen, C. V. L. (2019). *Sorg i Grønland: En undersøgelse af sorg og kortlægning af sorgaktører og tilbud*. Retrieved from <https://sorgcenter.dk/wp-content/uploads/2020/07/Sorg-i-Gr%C3%B8nland.pdf>

Aqqut.gl
Imaneq 24B, 2. sal
3900 Nuuk
Tel: +299 34 68 50
Mail: nti@aqqu.gl

Nunatsinni Ilisimatusarnermi Siunnersuisoqatigiinnit,
ilisimatusarnermik siuarsaanissamut aningasaateqarfimmit
tapiiffigineqarnikkut saqqummiussaq

Nunatsinni Ilisimatusarnermik Siunnersuisoqatigiit
Grønlands Forskningsråd